Doğan Kardeş

Ağustos 1963 ★ 125 Kuruş

– HANIM AÇIVER SU TELEFONU !

– BU NE HAL BÖYLE ?
– ASKI DÜĞMELERİM KOPMUŞ TA !

Gülelim

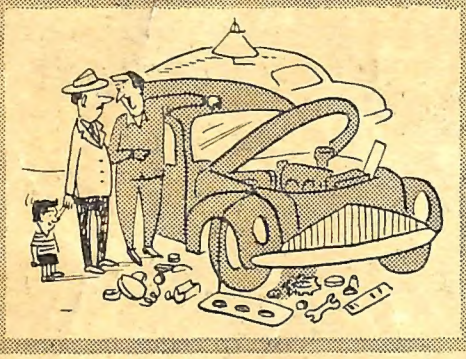

– GÜRÜLTÜNÜN SEBEBİNİ NİHAYET BULDUK. KÜLLÜĞÜN İÇİNDE ZIPZIP VARMIŞ !.

– NEDEN O KÜÇÜK KOVAYI BÜYÜK KOVANIN İÇİNDE TAŞIYORSUNUZ ?
– KÜÇÜK KOVANIN DİBİ DELİK TE !

« YAZISIZ »

Doğan Kardeş
ÇOCUK DERGİSİ

Sayı: 533 Ağustos 1963

Kuruluşu: 23 Nisan 1945

Fiatı: 125 kuruş

Aylık çocuk dergisi ✱ Sahibi: Kâzım Taşkent ✱ Yazı işlerini fiilen idare eden: Vedat Nedim Tör ✱ Yazı İşleri bürosu: Galata, Kuledibi, İlkbelediye Caddesi, Küçükhendek sokağı No. 27, Kat 1 ✱ Mektup adresi: Posta Kutusu: 217 Beyoğlu ✱ Yazı İşleri için telefon: 44 74 37 44 05 39 ✱ Abone, posta ve banka havaleleri ve her türlü siparişler, Divanyolu Klodfarer Caddesi No. 7 de Doğan Kardeş Yayınevine yapılmalıdır ✱ Yayınevi ile mektuplaşma adresi: P. K. 1146 İstanbul ✱ Yayınevi telefonu: 27 34 54 ✱ Abone şartları: 12 sayı hesabiyle yıllık 10 lira ✱ Yurt dışı iki misli ✱ Adres değişikliği için 50 kuruşluk posta pulu gönderilmelidir ✱ Gelen yazılar, resimler basılsın basılmasın sahibine geri verilmez ✱ Basıldığı yer: Tifdruk Matbaacılık Sanayii A. Ş. Basımevi

Dergimiz «Basın Ahlâk Yasası»na uymayı taahhüt etmiştir.

Doğan Kardeş Dergisi ve kitapları
YAPI ve KREDİ BANKASI
nın kültür hizmetlerinden biridir.

30 Ağustos Bayramı

Bu ayın sonunda yaz günlerinin en büyük bayramını kutlayacağız. Ulusal Kurtuluş Savaşımızın bu kesin zafer gününü neşe içinde geçireceğiz. Bütün kardeşlerin 30 Ağustos Zafer bayramı kutlu olsun

■

BİR YENİ YARIŞMA DAHA

Tatil Yarışmamız devam ederken yeni bir yarışma daha açtık. «Kitap Okuma Yarışması!» Tatil aylarını dolduran en güzel eğlence kitap okumaktır demiyor muyuz? İşte meydan! Bakalım kim daha çok kitap okumuş ortaya çıkacak. 6 ncı sayfamızı dikkatle okuyun. Orada verdiğimiz parçaların hangi kitaplardan alındığını bulabilirseniz bize yazın. Faydalı ve güzel kitaplardan bol bol okuyan kardeşlerimiz bunu başarmakta hiç te güçlük çekmiyecekler. Hepinize şimdiden başarılar.

■

20 YIL

Gelecek yıl Yapı ve Kredi Bankasının 20 nci kuruluş yıldönümü büyük bir sanat ve kültür programı ile kutlanacak. Yapı ve Kredi Bankasının bir kültür hizmeti olarak yayınladığı Doğan Kardeş te bu yıldönümüne hazırlanıyor. 20. Yıl dolayısiyle hazırlanan sanat ve kültür programında sergiler, kitaplar, konserler, yarışmalar ve armağanlar var. Bu armağanlardan biri de «Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı». Sizler, yani 7 - 12 yaşları arasındaki Türk çocukları için yazılmış eserler arasından geçilecek 3 romana toplam olarak 25.000 lira armağan verilecek. Bu armağana katılmak isteyen büyükler «P. K. 217 Beyoğlu - İSTANBUL» adresine yazarak şartları öğreniyorlar. Böylece Doğan Kardeş gelecek yıl sizlere yüzlerce eser arasından seçilmiş üç fevkalâde roman sunacak...

■

İŞTE BİR TATİL KİTABI DAHA

Tatilde okuyacağınız en güzel kitap Doğan Kardeş'in yeni yayınladığı «Büyük Yazarlar ve Şaheserleri» olacak. Hemen «P. K. 1146 - İstanbul» adresine yazarak birer tane edinin.

TATİL POSTASI

Sevgili Doğan Kardeş,

1 Temmuz günü postacı kapıyı çaldı. Annem seslendi:

— Serap, Doğan Kardeş geldi!

Sevinçle elinden aldım. Başlıkları okurken bu sevincim azaldı. 19 uncu sayfayı açınca çok üzülmüştüm: «Ağaç dostu Tarzan öldü!» Bunu anneme söyledim. Gözlerim dolu dolu olmuştu. Annem de çok üzüldü.

Bundan birkaç yıl önce Manisaya gitmiştik. Bir gün parka çıktık. «İstanbula gitmemize iki hafta kaldı. Bir ay ne çabuk geçti!» diyordu babam. O sırada ağaçların arasından esmer, oldukça uzun boylu, siyah sakallı bir adam çıktı. «Manisaya galiba yeni geldiniz. Ne şeker, ne tatlı çocuklarınız var!» dedi. O zaman küçük olduğum için daha fazlasını hatırlamıyorum. Duranyıldız kardeşlere, Tarzanın bir resmini Doğan Kardeş'e yolladıkları için çok çok teşekkür ederim. Hoşça kal.

Serap GÜRLER - İSTANBUL

Sevgili Doğan Kardeş,

Sana hiç mektup yazamadım. Kusuruma bakma. Yazmak istiyorum, yazamıyorum.

Ben ilkokulun IV üncü sınıfına geçtim. Öğretmenimi, arkadaşlarımı ve okulumu çok seviyorum. Şiir yazmaya, kitap okumaya bayılıyorum. Babam kereste tüccarıdır. İki kardeşim var. Biri bu yıl okula gidecek. Öbürünün gitmesine daha çok var.

Doğan Kardeş, senden çok memnunum. Arkadaşlarıma senin «Çok faydalı ve eğlenceli» bir dergi olduğunu anlatıyorum. Hoşça kal.

Melike ATEŞOĞLU - ADAPAZARI

Sevgili Doğan Kardeş,

Ben 13 yaşında Gemlik Orta okulu II/A sınıfından 74 numaralı İbrahim Yaşar'ım. Ortahalli bir aileyiz. Bir de kendimize göre evimiz var. Babam P.T.T. memurudur. Annem ise ev kadını. Biz üç kardeş okula gidiyoruz.

Bir gün çalıştığım kavaf dükkânında otururken aklımdan şiir yazmak geçti. Fakat şiirin bir konusu olmalıydı. Düşündüm. Sonunda «Çalışma» nın en iyi konu olduğu sonucuna vardım. Gerçekten de çalışmak her şeyin başında gelmiyor mu?

İbrahim YAŞAR - GEMLİK

Sevgili Doğan Kardeş,

Annem, ben, ablam, babam hepimiz hayvanları severiz. Annemin bize her zamanki öğüdü şudur: «Çocuklarım, hayvanları seviniz. Çünkü onları sevmiyen, insanları sevmesini de bilmez.»

Ferda ÇELENK - ANKARA

* *

Sevgili Kardeşler,

Bu ay yeni bir yarışma açtık. Bu yarışmaya ait bilgiyi 6 ncı sayfamızda bulacaksınız. Dikkatle okuyun ve hepiniz katılın. Bakalım yaz boyunca kim daha fazla kitap okumuş, ortaya çıkacak. Neşeli günler.

DOĞAN KARDEŞ

Doğan Kardeş'e mektuplar

Sevgili Doğan Kardeş

Geçen yazdan beri koskoca bir yıl geçti. Ben de bir yıldır senin tatil yarışmalarının başlamasını sabırsızlıkla bekledim. Bu sayında acele etmememizi söylüyorsun. Ama bu kadar istediğim halde eğer şimdi - hazır vakit bulmuşken - yazmazsam unuturum diye korkuyorum. O kadar dalgınım ki... Her gece yattığım zaman bunları düşündüğüm halde ertesi sabah unutuyorum.

Bu yeni biten ders yılı benim için çok verimli oldu. Sonbaharda senin yarışmanı kazandım. Bu da bana hız verdi. Mayıs ayında mektebimizin hazırladığı Kıbrıs gezisine katıldım. Kıbrısın şehir içindeki dar sokaklarından başka her şeyini beğendim. Sonradan öğrendim ki bu,Akdeniz ülkelerinin özelliklerinden biriymiş. Kıbrısta yeni şeyler öğrendim, iyi arkadaşlar edindim. Onlarla mektuplaşıyorum.

Bu yıl bir piyes yazdım. Mayısın sonunda bir veda günü tertiplemiştik. O gün bu piyesi oynadık. Piyesin baş rollerinden birini de ben oynadım. Dekoru arkadaşlarımla birlikte kendimiz yaptık. Piyes çok beğenildi. Bazı kusurları oldu elbette ama bu daha ilk denemem. İlerde daha iyilerini yazarım.

Türlü kitaplar okuyorum. Ama hiçbiri senin yayınlarının yerini tutmuyor. Çitlembik'i okudum. Kardeşim de okudu. «Gümüş Kanat» ı da okuduk. İkimiz de çok beğendik. Yazarın o kadar kuvvetli bir kalemi var ki kitabın içinde yaşadım adeta. Aynı yazarın «Türk İkizleri» ni de almak istiyorum.

Bir roman denemesine giriştim. Resim de yapıyorum bu arada. Daha karar vermedim ama resim yarışmana katılırım herhalde. Selâmlar, sevgiler.

Fahriye HAZER - ANKARA

Seni çok beğendim, tebrik ederim Fahriye kardeş. Hiç boş durmuyor; iyi, güzel şeyler yapmak için çalışıyorsun, Piyes yazman ve bu piyesi oynamanız beni ayrıca sevindirdi. Bu konuda daha da geniş olarak bana yaz. Hattâ piyesin metnini de yolla. Yeni çalışmalarında rastladığın güçlükleri de bildir. Ayrıca senin ve bütün kardeşlerin haberi olsun. Tatil yarışması için yazılarınızı, resimlerinizi yollamakta acele etmeyin demiştim. Ama bu, düşündüklerinizi yazmayın, Eylüle kadar bekleyin demek değil elbette. Şimdiden bol bol düşünün, yazın. Sadece bize yollamakta acele etmeyin.

Roman denemesine gelince, birçok kardeşler bana, bir roman yazdıklarını, yakında yollayacaklarını bildirdiler. Ama şimdiye kadar gönderen çıkmadı. Bundan da anlaşılıyor ki roman yazmak oldukça güç ve zaman isteyen bir iş. Küçük okuyucularım hevesle roman yazmaya oturup ta yarım bırakacaklarına hikâyeler yazsınlar daha iyi. Yarım kalmış bir iş hiç te iyi olmaz değil mi? Sonra insan birçok şeyle birden uğraşıp ilgisini dağıtmamalı. Birini bitirip sonra öbürüne başlamalı. Böylece sebatlı çalışmayı, yaptığımız işi sonuna kadar götürmeyi de öğrenmiş oluruz.

Sevgili Fahriye kardeş çalışmalarında başarılar dilerim. İyi, neşeli tatiller.

DOĞAN KARDEŞ

Gaziantep'ten Zerrin Yaşar kardeşten bir mektup aldım. Şöyle diyor bir yerinde:

Kendi kendime «Artık tatil yarışmasına girme, diğer kardeşlerine imkân ver» diye düşünüyorum.

Öbür yandan gene Zerrin kardeş gibi tatil yarışmamızı iki yıldır - resim bölümünde - kazanan Nevbahar ve Nevesen Aksoy kardeşler de öbür kardeşlerine imkân vermek için bu yıl resim yarışmasına katılmıyacaklarını söylediler.

Zerrin, Nevbahar ve Nevesen kardeşlerin bu güzel davranışları ne kadar övülse azdır elbette. Bu örnek davranışı, bu sevgiyi çok beğendim. Ama bu yüzden geçen yıllarda armağan kazanan kardeşler hiç düşünmesin yazılarını, şiirlerini, resimlerini yollasınlar. İçlerinden yarışmaya katılmak istemiyenlerin yazılarını, resimlerini yayınlıyacağız. Kendilerini de bu güzel jest'lerinden ötürü yarışma dışı mükâfatlandıracağız. Hoşça kalın kardeşlerim.

DOĞAN KARDEŞ

Bir kardeşimiz gözlerinin okuyunca çok yorulduğunu, doktorların kitap okumaması gerektiğini söylediklerini yazıyor ve benden soruyor: «Şimdi tatil günlerinde gözlerimi yormıyacak faydalı ve eğlendirici ne yapayım, bana akıl öğret» diyor.

Doğrusu yapılacak en faydalı şey göz sağlığına dikkat etmek, onları yormamaktır. Yani sadece sağlığınızı dikkatle korumak hem güzel, hem de faydalı bir iştir. Bunun yanısıra aklıma güzel bir şey geldi. Yaz günleri çiçeklerle uğraşsanız! Ne güzel şeydir çiçek yetiştirmek!

DOĞAN KARDEŞ

Yeni Yarışmamız!

Kim Daha Çok Kitap Okuyor?

Bu sayımızda yeni bir yarışma açtık. Kitap okumak ne güzel bir şeydir. Ama bakalım hepimiz güzel yaz günlerini faydalı, eğlenceli kitaplar okuyarak geçiriyor muyuz? «Kitap Okuma Yarışması» sonunda bunu anlıyacağız. Bu iki sayfada sizlere «Doğan Kardeş Yayınları» arasında çıkmış çok güzel beş roman'dan alınmış birer parça veriyoruz. Bize bu parçaların hangi romanlardan alındığını yazın. Kitapları okudunuzsa bunu kolayca bulacaksınız. Romanların adlarını doğru olarak bilenler arasında çekilecek kur'ada kazanan on kardeşe Doğan Kardeş çok güzel birer kitap armağan edecek. Cevaplarınızı en geç eylül sonuna kadar «P.K. 217 - İSTANBUL» adresine yollayın. Şimdiden hepinize başarılar.

Doğan Kardeş

O vakte kadar hiçbir şey söylemiyen kır at:

— Aman köpeklerden sakın, dedi, tahammül edilmez mahlûklardır, kendilerini beğenmiş, üstelik te zalim... Her geçenin arkasından havlayıp koşarlar, ya gırtlağına atılırlar yahut en azından iki yüz adım kovalarlar.

Küçük keçi mırıltı gibi «Bilirim, evvelce de gördüm» dedi.

Güllü :

— Evet evet köpeklerden sakın. Ben bir boynuzda onları başımdan def ederim...

— Büyüdüğüm zaman ben de öyle olacağım.

— Evet yavrucağım büyüdüğün zaman Fakat büyüyebilmek için ne kadar cesaret ve ihtiyat lâzım. İnsanlar, er geç bir gün seni yakalıyacaklardır. Eğer o zaman büyük, kuvvetli olursan ve yeşillikle beslenmişsen seni yemezler. Onlar süt kuzularını yerler.

★

Birkaç dakika sonra, kütüphanenin antresine kadar Cedric'e yol gösteren uzun boylu ve insanda saygı uyandıran uşak, kapıyı açtı ve azametli bir sesle içeriye seslendi:

— Lord Fauntleroy, Maylord.

Bu adam bir uşaktı, fakat, bir gün adını ve unvanını terkedeceği genç mirasçıyı huzuruna ilk defa kabul eden kont ile küçük lorda ait merasim gününde olduklarının farkındaydı.

Cedric odaya girdi. Burası ağır ve lüks mobilya ile döşenmiş ve duvarları baştanbaşa kitap dolu raflarla çevrelenmiş büyük bir salondu. Duvar kâğıtlarının ve perdelerin renkleri o kadar koyu ve pencereler o kadar içerlekti ki içeri sızabilen gün ışığında salonun öbür ucu hayal meyal görülebiliyor ve ilk bakışta insanda pek ağır bir etki yaratıyordu. İlk saniyelerde Cedric, salonda kimsenin olmadığını sanmıştı, fakat gözleri alışarak iyice görmeğe başlayınca, içerde ateş yanan geniş bir şöminenin yanında büyük bir koltuk bulunduğunu ve koltukta birisinin oturmakta olduğunun farkına vardı.

★

Teo, Kümmerlinin evine gireli ihtiyar öğretmenin hayatında epey değişiklik oldu. Eskiden sık sık arkadaşlarına gece misafirliğine giden yaşlı öğretmen, bundan sonra Teoyu almak için okuldan doğruca Kreşe koşuyordu.

Şehir halkı, sabah akşam kırmızı saçlı çocukla bulvardan geçen öğretmene takdirle bakıyordu. Öğrencilerin evlerinden bazan Teo için çocukların küçülmüş elbiseleri geliyordu.

Teo günden güne büyüyüp serpiliyordu. Güzelleşmemiş, fakat gürbüz çevik bir çocuk olmuştu. Çürük dişlerinin yerine dişleri çıkmıştı. İri mavi gözleri herkese inanç ve sevgiyle bakıyordu?

★

— Ya, demek usta atıcı sensin ha! Senden bahsedildiğini duydum... Söylendiğine göre çok cesurmuşsun. Oklarını ve yayını çok iyi kullanabiliyormuşsun?

Çocuk:

— Doğrudur, efendimiz, dedi övünerek, babam yüz adım ilerdeki elmayı vurur...

Bu sözler üzerine Gesler döndü. İlgilenen bir bakışla

çocuğa baktı.

— Bu senin oğlun mu?

— Evet, efendimiz, büyük oğlum.

Vali ses çıkarmadı sonra şeytanca bir gülümseyişle tekrar söze başladı:

— Pekalâ, öyleyse bana maharetini göster bakalım. Yüz adım ilerde duracak olan oğlunun başındaki bir elmayı vurmayı dene bakalım. Sakın beceremezlik etme. Çünkü hem onun, hem de senin kafan gider karışmam!

★

Fakat Fazıla önce yere eğildi, dökülüp saçılan lokumları öte beriyi topladı. O sırada Osman birdenbire elindeki değneği kardeşinin çıplak koluna şappadak yapıştırdı. Fazıla elleri titriyerek her şeyi topladı, kaldırdı, ama Kamer gözlerinden ateşler saçarak sıçradı, kardeşinin elinden değneği kaptı. Ötekiler daha ne olup bittiğini anlıyamadan parça parça edip attı.

Osman önce bağırıyordu, şimdi boğazlanmış gibi ulumaya başladı. Annesi ile teyzesi sofanın penceresinden, dadısı da mutfağın kapısından görünüverdiler:

— Neyin var canımın içi? Neyin eksik hayatım?

Osman:

— Kamer benim kamçımı parçaladı! dedi.

— O da Fazılaya vurdu ama! diye Kamer kendini savurdu, fakat beyhude.

Anası:

— Dur hele, şuna bak, hemen içeri gel bakayım, utanmıyor musunuz, o ancak dört yaşında.

Öğle yemeğine içeriye çağrıldıkları zaman Osman, asık suratla annesinin yanında kat kat yastıkların üstünde kurulmuş oturuyordu. Baba ve amca, daha sabahtan bağlara gitmişlerdi, ancak akşama döneceklerdi. Konulan yemekleri dağıtılmadan önce kızarmış tavukla dolu tabak ve pilâv çanağı Osmanın önüne tutuldu.

— Bundan ister misin.

— Behh!

— Ya bundan?

— Aaah.

— Hele şundan?

— Ih... bir şey yemiyeceğim, karnım aç değil.

— Ama olmaz tosunum, gözümün bebeği. İnsan yemeli, yoksa kuvvetten düşer. İşte beyaz göğüs etinden, işte ciğeri, bak, kaymak gibi yumuşak. Ah sizi, onu yine üzdünüz, bir tanecik oğlan kardeşinizi. Sizi utanmaz kızlar baksanıza, üzüntüsünden bir şeyler yemek istemiyor.

Ama ne görelim, Osman, bir takım sızlanmalardan sonra bir hayli yedi. Kamer ise sofrada değildi, ceza olarak dışarda hizmetçilerle yiyecekti. Bu da konukların karşısında ona iki misli ağır, iki kat acı geldi.

Kim Biliyor'un Cevapları

1. İstanbul'da Divanyolu'ndan Kadırga'ya inen cadde bu adla anılır. 19 uncu yüzyılın sonlarıyla 20 nci yüzyılın başlarında yaşamış olan ünlü Fransız romancısı, büyük Türk dostu Pierre Loti'nin adını anmak amacıyla buraya bu ad verilmiştir. Aynı zamanda bir gemi subayı olan Loti harb gemileriyle hemen hemen bütün denizleri dolaşmış ve yeryüzündeki birçok ülkeleri gezmiştir. Bu arada 1876, 1890 ve 1920 yıllarında yurdumuza da gelmiş, üçüncü gelişinde üç yıl kalmıştır. Balkan Savaşı sırasında Fransa'da yazdığı makale ve yazılarında Türk haklarını hararetle savunmuştur. Eserlerinin bir çoğunda Türkiye ve Türkler, özellikle İstanbuldaki anıları yer alır. İstanbulda Piyer Loti adını taşıyan diğer yerler Eyüp sırtlarında Halice bakan bir tepedeki Piyer Loti Gazinosu ve Piyer Loti caddesindeki Piyer Loti Otelidir.
2. Yoktur. Elektrik ampullerinin içindeki kıvrık tel tungsten denilen ve erime sıcaklığı diğer metallerden yüksek olan bir maddeden yapılmıştır. Elektrik düğmesi çevrilince bundan elektrik akımı geçer ve akkor haline gelerek etrafa ışık verir. Havadaki oksijen tungstenle birleşince onu beyazımsı sarı bir toz haline getirir. İşte bu yüzden ampuller içindeki hava boşaltılır. Öte yandan telin erimeden yüksek sıcaklıklara dayanması için ampuller tungstenle birleşmiyen argon, azot gibi gazlarla doldurulur. Böylelikle lâmbaların hem bol hem de beyaz ışık vermeleri sağlanmış olur.
3. Cıva. Bu, sıvı halinde bir metaldir. Tıpkı su gibidir. Ondan kıvamlıdır tabii. Konulduğu kabın şeklini alır. Ama elinizi içine sokarsanız su gibi ıslatmaz. Kuru bir sıvıdır cıva. Hiçbir yere bulaşmaz. Isı ölçerlerde gördüğünüz gümüş gibi parlıyan madde işte sözünü ettiğimiz bu madendir.

ağaçların tepesindeki otel

★ Tatil aylarını faydalı geçirmek için ne yapıyorsun? ★

KENYA'da yaşamakta olan Sherbrook Walker adında bir hayvan dostu, orman içindeki bir göl kıyısında bulunan büyük bir ağacın tepesine dal ve yaprakların arasına gizlenmiş bir kulübe yaptırmıştı. Buradan göle, su içmek için gelen hayvanları gözetliyebiliyor, onların hareket ve davranışlarını inceliyor hem faydalı bilgiler ediniyor, hem de hoş bir vakit geçiriyordu. Bu civarda hiç ava çıkılmadığından hayvanlar ürkek değillerdi ve kulübeden duyulan seslere aldırmıyorlardı. Sherbrook Walker ormandaki hayvanları buraya alıştırmak için gölün kıyısına bol miktarda tuz serpti. Hayvanlar tuzu pek sevdiklerinden önce doya doya tuz yalıyorlar, sonra da kana kana su içerek, uzun zaman burada oyalanıyorlardı. Gece vakti göl kıyısına daha çok hayvan geldiğinden Sherbrook Walker onları görebilmek için etrafa projektörler yerleştirdi. İşin tuhafı hayvanlar projektörlerden hiç de çekinmiyorlardı. Belki de bu aydınlığın, ay ışığından ileri geldiğini zannederek yadırgamıyorlardı.

1932 yılında ulu bir Mgumu ağacının tepesine kurulan bu gözcü kulübesi zamanla büyük bir şöhret yaptı. Gitgide civardan meraklılar gelip buradan vahşi hayvanları seyretmek için kulübenin sahibinden izin istemeye başladılar. Yabancı gezginler de sık sık buraya uğruyorlar, bu ilgi çekici manzarayı görmek istiyorlardı. Zamanla bu kulübe, ziyaretçilere küçük gelmeye başladı. Bunun üzerine genişletildi, sağlam direklerle desteklenerek iki katlı, etrafı teras ve balkonlarla çevrili bir otel haline getirildi. Artık Misafirler burada geceleyebiliyor, yemek yiyor ve göl kenarına gelen çeşit çeşit vahşi hayvanları rahatça seyredebiliyorlar.

Treetops, yani ağaç tepesi oteli tamamen tahtadan yapılmıştır ve yerden 8 m. yüksektedir. Otelin koridorlarından ve odalarından Mgumu ağacının kalın dalları geçmekte ve bu loş yerde dahi yemyeşil yapraklar sürmektedir. Bina içinde dolaşırken ayak sesleri duyulup etraftaki hayvanları ürkütmesin diye, otelin içi baştan başa kalın halılarla

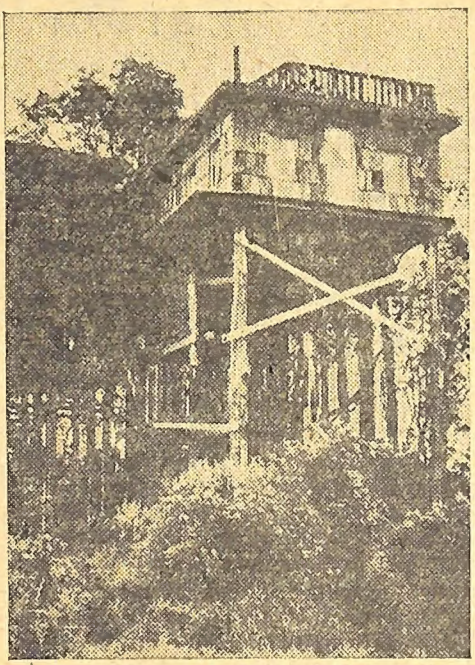

kaplıdır. Zaten bu otele gelen herkes elinden geldiği kadar az gürültü çıkarmaya gayret eder. Bütün konuşmalar alçak sesle hattâ fısıltı halinde yapılır. Bu yüzden etrafta derin bir sessizlik hüküm sürer. Sadece ormandaki ağaçların hışırtısı, çeşitli kuşların ötüşü ve zaman zaman da vahşi bir hayvanın bağırması duyulur.

Treetops otelinde kalan misafirler, vakitlerinin en büyük kısmını otelin balkonlarında ve terasında geçirirler, yalnız öğle ve akşam yemekleri için alt kattaki yemek salonuna inerler. Burada bir de kitaplık vardır ve etrafta görülen hayvanlar hakkında geniş bilgi edinmek mümkündür. Misafirler odalarında ancak pek kısa bir zaman dinlenir veya uyurlar, çünkü göl kıyısına gelen çeşitli vahşi hayvan ve kuşları görmek, seyretmek merakı onları günün hemen hemen her saatinde üst kattaki terasta veya onun altındaki balkonlarda oturmaya zorlar. Hele gece göl kıyısı hemen hemen hiç boş kalmaz, kâh bir fil sürüsü, kâh birkaç narin Antilop, kâh iri kafalı, hantal vücutlu gergedanlar projektörlerle aydınlanmış doğal sahneye çıkar-

Faröer Adaları

Norveç sahillerine 575 km. mesafede, Shetland adaları ile Islanda arasında bulunan ada topluluğuna Faröer adı verilir. Burası çok eskiden Norveç'e ait iken sonradan Danimarka'ya geçmiştir. Fakat halkı kendisini aslında bağımsız hisseder ve kendi âleminde yaşar. Güneş ve mavi berrak bir gökyüzü Faröerlilerin en çok özlemini çektikleri şeydir. Çünkü buralarda daima soğuk, haşin bir rüzgâr eser, adaların sık yüksek otlarla kaplı sarp kayalıkları hep sislere bürünmüştür, havası sert ve rutubetlidir. Fakat çok nadir olan sakin ve güneşli günlerde adalar parlak renkleri, kayalardan inen köpüklü şelâleleri, kuytu koylardaki şirin köyleri ile birer cennete döner.

Faröer adalarında hayat şartları oldukça çetindir, onun için buralarda çok az insan barınır. Hepsi birden 21 ada alan Faröer de ancak 37.000 insan yaşar. 3-5 ev biraraya gelse buna köy adı verilir. Köyler fırtınalara karşı siperli koylarda kurulmuştur. Adaların baş şehri Thorshavn'dır. Burada bir ortaokul, iki sinema, iki otel ve büyük bir balık konserve fabrikası bulunur. Faröerliler balık ve kuş avı ile geçinirler.

Sabahın erken saatlerinde erkekler denize açılırlar ve av peşine giderler. Kuşların avlanması için kendilerine göre usulleri vardır. Tahta sallar üzerine ince naylon ipliklerden ibaret tuzaklar hazırlayıp onları denize salarlar. Deniz kuşları biraz dinlenmek için bu sallara kondukları zaman ayaklarına bu ipler dolaşır ve bir daha havalanamazlar. Böylece tuzağa yakalanmış olurlar. Bu çok zalim bir avlanma şeklidir fakat ada halkı buna alışık olduğundan kuşların can havli ile saatlerce çırpınmasına hiç acımazlar. Böylece günde bazan 600 tane kuş yakalandığı olur. Çocuklar da çok küçük yaşta bu işlere alıştırılırlar. 8-9 yaşlarında dimdik kayalara tırmanmayı, kovuklarda kuş yumurtası aramayı öğrenirler. Balık avlarken de çok defa Faröerliler pek zalimce davranırlar. Balıklar sürü halinde küçük bir koya veya bir deniz mağarasına kovalanır ve orada sığ suların içinde canavarca öldürülürler. Bu da ada halkı için bir çeşit eğlence ve spor gösterisi sayılır, erkeklerin çoğu bu kanlı oyun esnasında büyük bir heyecana kapılarak kendilerinden geçerler. Sonunda avlanan balıkları aralarında paylaşırlar veya satarlar.

Faröer adalarında kadınların sayısı erkeklere kıyasla çok azdır. Burada 8 erkeğe bir kadın düşer. Kadınlar da çalışmak zorundadır. Kızlar 14 yaşlarını bitirince fabrikaya giderler. Bu onların para kazanabilecekleri tek iştir. Adalarda başka iş sahası yoktur.

Yüzyıllardan beri Faröer adalarının ahalisi bu şekilde yaşar. Akşamları erkeklerin işi bitince rıhtımda toplanırlar ve tütün çiğneyerek gelen giden gemileri seyrederler, günün olaylarını ve ertesi günün işlerini konuşurlar. Tek dertleri bu adalarda ispirtolu içkilerin pek kıt oluşudur. Danimarka hükümeti adalılara ancak vergilerini ödedikleri zaman içki vermektedir.

lar. Bazan yüzü geçen hayvanlardan ibaret bir manda sürüsü ortalığı titretir, yabandomuzları yavruları ile birlikte gelip bir köşede gruplanırlar. Çok defa ayrı türden olan hayvanlar arasında kavgalar da eksik olmaz. Birbirinin yemine, suyuna göz koyanlar, yerinden etmek isteyenler, üstünlük ve hak iddia edenler olduğu zaman sonunda iş bir kuvvet denemesi ile neticelenir ve çetin bir boğuşma başlar. Bazan hayvanlardan biri yenilip kaçar bazan da daha güçlü bir hayvanın sahneye çıkmasiyle kavga biter ve her iki taraf yeni beliren tehlike karşısında sinerek ormanın sık ağaçları arasında kaybolur. Böyle patırdılar ve hareketli gösterilerin yanında çok sakin ve sessiz tablolar da vardır. Göl başı tenhalaştığı vakit, genel olarak insanların görmek fırsatını bulamadığı çok nadir rastlanan ve ürkekliği yüzünden bütün canlılardan kaçan ve gizlenen bazı hayvanlar da sahneye çıkarlar. Bunlardan biri de «Bongo» adı verilen iri bir Antilop cinsidir. Biçimli vücutları, mânalı bakışları ve zarif hareketleri ile en güzel hayvanlardan sayılan «Bongo»lar büyük hayvanat bahçelerinde bile pek nadiren bulunur ve bunların doğu Afrikada yaşadığı bile ancak 1902 senesinde keşfedilebilmiştir. Kendi doğal çevrelerinde resimlerini çekmek şimdiye kadar mümkün olmamıştır. İşte Treetops oteli böyle ender rastlanan ürkek hayvanların uzun uzun seyredilmesini sağlamaktadır. Otel civarında yaşıyan hayvanların en az çekingen olanı maymunlardır. Bunlar ikindi çayı esnasında balkonlara ve terasa kadar tırmanırlar ve herkesten pasta dilenirler. Bazan fazla arsızlık edip misafiri rahatsız ederler.

Ağaç tepesi oteli son yıllarda gezginler arasında öyle büyük bir ün yaptı ki otelin sahibi Sherbrook Walker göl kıyısında yeni gözleme evleri kurmak için plânlar hazırlıyor.

KARAGÖZ OYNUYORUZ

Biz de bir mahalle Çocuk Kulübü kurduk

Karagözcük — Babacığım sana iyi bir haberim, var.

Karagöz — Hayırdır inşallah, anlat bakayım.

Karagözcük — Gaziantepde kurulan «Doğan Kardeş Çocuk Kulübü» gibi biz de mahallede, arkadaşlar arasında bir kulüp kurduk.

Karagöz — Aferin size... Tebrik ederim. Yeri nerede kulübünüzün?

Karagözcük — Daha bir kapalı yerimiz yok.

Karagöz — Demek şimdilik bir açık hava kulübü.

Karagözcük — Evet, öyle. Hani Ahmetlerin evinin arkasında boş bir büyük arsa var ya. İşte bizim kulübümüz orası.

Karagöz — Çok iyi bir yer seçmişsiniz. Ortadaki çınar da pek işinize yarar.

Karagözcük — Öyle babacığım, toplantılarımızı o çınarın altında yapıyoruz.

Karagöz — Ne yapıyorsunuz bakayım, anlat.

Karagözcük — Şimdilik kulübümüzün kız-erkek 28 üyesi var. Yaz aylarında canımız sıkılmasın diye bir araya geldik, çalışıyoruz.

Karagöz — Ne gibi?

Karagözcük — Kulüp üyelerimizi meraklarına göre gruplara ayırdık. Meselâ, tiyatrocular, müzikçiler, halk oyuncuları, basketbolcular filân, falan diye. Aynı zamanda birkaç gruba birden giren de oldu. Meselâ ben, hem tiyatro, hem de halk oyunları grubuna yazıldım. Bütün gruplar harıl harıl çalışıyorlar. Bazıları piyes hazırlıyor, müzik sevenler bir koro kurdular, güzel güzel hep bir ağızdan şarkı söylüyorlar. Biz halk oyuncuları halay ve bar çekiyoruz. Basketbolcular da maç yapıyorlar. Yakında büyük bir müsamere vereceğiz. Adam başına bir lira giriş parası toplayacağız. Bütün mahalleyi ev ev dolaşıp bilet satacağız. Toplıyacağımız paralarla da bir mahalle kitaplığı kuracağız. İstiyeni kitaplığa abone yapıp evlere ödünç kitap dağıtacağız. Fena mı?

Karagöz — Çok iyi ama, kaç para toplıyacaksınız ki?

Karagözcük — En aşağı iki yüz elli lira toplıyacağız. Osman, 500 lira bile toplarız diyor. 250 liralık kitap alsak az şey mi?

Karagöz — Mükemmel. Hepinizi candan tebrik ederim. Müsamerenizde ben de gelir karagöz oynatırım!

Karagözcük — Yaşa babacığım, sen babaların şahısın. Bunu mahalleye ilân edersek, o vakit 500 değil, 1000 lira bile toplarız.

Karagöz — Yoo... Bin lira öyle kolay toplanmaz. Siz işe küçükten başlamaya alışın, daha iyidir. Hemen öyle ilk adımda gözünüz büyüğe gitmesin.

Karagözcük — Ama birden bin lira elimize geçerse fena mı?

Karagöz — Fena, çok fena.

Karagözcük — Aa... neden babacığım ?

Karagöz — O vakit, herşeyin kolayına gidersiniz. Biraz güçlüklerle karşılaştınız mı, yelkenleri suya indirirsiniz. Oysa ki, küçük yaştan güçlüklerle savaşmaya alışmalısınız. Hayatta her şey öyle kolaycacık oluvermez. İnsanın karşısına bin türlü engel çıkar. Onları sabırla, sebatla birbir yenmek için idmanlı olmak gerek. (Armut piş, ağzıma düş) yok bu dünyada...

İlâncılık 3552 - 7

Büyük İnsanlar

5

BARIŞ ARMAĞANI KURUCUSU

Alfred Nobel

Hazırlayan:
S. Türkis NOYAN

İsveç hükümeti her sene, edebiyat, bilim veya dünya barışı alanlarındaki çalışmalarda en büyük başarıyı gösteren kimselere birer armağan sunar ve bu «Nobel Armağanı» adı ile bütün dünyada tanınmıştır. Hangi ulustan olursa olsun, insanlığın mutluluğu uğrunda çalışarak büyük bir eser yaratan, bir keşif yapan, korkunç bir hastalığı yenmeğe muvaffak olan ve insanlar arasındaki anlaşmazlıkları düzelterek kardeşlik ve barış içinde yaşamalarına yardım eden herkes bu kıymetli ve şerefli armağanı kazanmaya aday sayılabilir ve onu elde edebilir. Fizikçi Albert Einstein, Röntgen ışınlarını bulan Wilhelm Röntgen, Radium'u bulan Madam Curie, Verem basilini bulan Robert Koch, Penisilin'i keşfeden Thomas Fleming, Afrikada Lamberene hastanesini kurarak zencileri tedavi eden Albert Schweitzer, Kızılhaç Kurumunu meydana getiren Henri Dunant, Çin halkının yaşayışını, duyuşunu, geleneklerini bütün dünyaya tanıtan ve sevdiren Pearl S. Buck hep Nobel armağanını kazanmışlardır. Devrimizin çalışkan, fedakâr, kabiliyetli ve idealist insanlarını destekleyen ve öven bu armağanın kurucusu acaba kimdir ve hangi sebeple böyle bir armağan dağıtılmasına karar vermiştir? İşte bu yazımızda sizlere bundan bahsedeceğiz.

Alfred Nobel 1833 senesinde, İsveç'in Stockholm şehrinde dünyaya gelmişti. Babası çok zekî ve kabiliyetli bir adamdı. Hiçbir okula devam etmeden mimarlık ve mühendislik öğrenmiş, evler, köprüler inşa etmiş, makinalar üzerinde çalışarak yeni buluşlar yapmıştı. Fakat bütün çalışmaları ve gayretlerine rağmen İsveçte kendine iyi bir kazanç sağlayamayınca ailesi ile birlikte Rusyaya yerleşmeğe karar verdi. St. Petersburg şehrinde bir fabrika kurdu ve başarılı bir iş adamı oldu. Üç oğlu da böylece çocukluklarını Rusyada geçirdiler. Aralarında en zekîsi Alfred idi. Hiçbir okula gitmeden, eve gelen öğretmenlerin verdiği derslerle yetiştirildiği halde, daha 16 yaşında iken beş lisan biliyor, edebiyat, felsefe ile ilgileniyor ve hele kimyada büyük bir başarı gösteriyordu. 17 yaşına gelince bilgisini arttırmak için bir dünya seyahatine çıktı, Pariste, New York'ta kaldı. İki sene sonra tekrar Rusyaya döndüğü zaman kendisine bir çalışma alanı seçmiş bulunuyordu. O devirde yeni yeni keşfedilmekte olan patlayıcı maddeler üzerinde araştırmalar yapacaktı. Çok eskiden beri tanınan barutun yanında, son senelerde keşfedilen Nitrogliserin, teknik alanında büyük ilerlemeler sağlamakla beraber, birçok bakımlardan henüz çok kullanışsızdı. Örneğin bazan hiç sebepsiz patlayıveriyor, etrafta ne var ne yok tahrip ediyor, bazan da bir türlü ateş almıyordu. İşte Alfred Nobel Nitrogliserini daha kullanışlı hale getirmek için birçok deneylere girişti, incelemeler yaptı ve kendini bütün varlığı ile bu çalışmalara verdi. Bu arada babasının işleri kötüleşmeğe başladı, fabrikası iflas etti ve nihayet Nobel ailesi fakirleşmiş bir halde tekrar anavatanı olan İsveçe dönmek zorunda kaldı. Alfred Nobel ailesinin geçirdiği bu sarsıntı karşısında da çalışmalarını bırakmadı, deneylerine devam etti. Gerçekten de gayretleri boşa gitmedi. 1862 yılında Nitrogliserin adı verilen patlayıcı maddeyi kolayca kullanılabilecek hale getirmeye muvaffak oldu. Tanınmış ve zengin iş adamları kendisine sermaye verip bu maddeyi bol miktarda imal edebilmesi için yardım teklif ettiler. Maden ocakları, taş ocakları, tünel inşa eden firmalar ve patlayıcı madde kullanan endüstriler siparişler verdiler. Böylece Alfred Nobel 30 yaşında iken Stockholm yakınlarında, Heleneborg'da bir patlayıcı madde fabrikası kurdu. Fakat henüz Nitrogliserinin tehlikeleri tamamen ortadan kaldırılamamıştı. Bu yüzden fabrika kurulduktan altı ay sonra büyük bir patlama oldu ve bütün bina hayava uçtu. Ölenlerin arasında fabrikanın teknik müdürü olan Emil Nobel, yani Alfred Nobel'in en küçük kardeşi de vardı. Alfred Nobel bu büyük felâket karşısında, üzerinde çalışmakta olduğu ve dünya piyasasına sürdüğü maddenin ne gibi felâketlere sebep olabileceği üzerinde düşünmeğe başladı. Patlayıcı maddeler gerçi teknikte büyük faydalar sağlıyordu, birçok işleri kolaylaştırıyordu. Yeraltındaki madenlere daha kolay erişiliyor, kayalar bir anda parçalanarak dağ kütleleri altından tüneller oyulabiliyor, okyanusları birbirine bağlamak için karalar birbirinden ayırılarak kanallar yapılıyor, bu suretle insanların daha rahat yaşamaları sağlanabiliyordu. Fakat öte yandan bu patlayıcı maddeler, onlarla çalışmak za-

runda olan insanların hayatı için büyük bir tehlike teşkil ediyordu. Hele bir harp çıktığı zaman bu patlayıcı maddelerin yüzünden eskisinden çok daha fazla insan öldürülecek, aileler yıkılacak, binalar, köprüler san'at eserleri yerle bir edilecekti. Demek ki Alfred Nobel'in insanlığa ve tekniğe hizmeti aslında iki tarafı keskin bir kılıç gibi idi. Fakat artık bir kere ok yaydan fırlamıştı, olayları durdurmağa imkân yoktu. Dünyanın her tarafından Nitrogliserin siparişleri yağıyordu. Alfred Nobel bu maddeyi daha kullanışlı ve tehlikesiz bir hale getirmek için bir yandan yeni deney ve çalışmalara atılırken bir taraftan da yeni fabrikalar kurmak zorunda kaldı. İsveçten başka Almanyada, Hamburg şehrinde de bir fabrika kurdu ve Amerika Birleşik Devletlerinde bir şube açtı. Hâlâ fabrikalarda sık sık patlamalar oluyor, Nitrogliserin bir yerden başka bir yere nakledilirken de yolda çok defa infilâk ediyor veya saklandığı ambarlar havaya uçuyor, can ve mal kaybına sebep oluyordu. Nihayet 1867 senesinde, Alfred Nobel, birçok deneylerden sonra, yepyeni bir patlayıcı madde meydana getirebildi. Bunun hem saklanması ve nakli daha kolaydı, hem de patlama kuvveti fazlaydı. Her bakımdan daha kullanışlı olan bu yeni buluşa Dinamit adı verildi. Dinamit, sıvı halinde bulunan Nitrogliserin ile bir çeşit çakıllı toprağın karıştırılmasiyle elde ediliyordu. Basınç ve sarsıntılara karşı büyük bir direnç gösterdiğinden durduğu yerde patlamıyordu.

Dinamitin keşfi teknik alanında yeni bir çığır açtı. O güne kadar ulaşılamıyan yerlere yollar, demir yolları yapılmağa başlandı, maden ocaklarında toprağın daha derinlerine inmeğe, daha bol ve daha çabuk kömür çıkarılmağa imkân hazırlandı ve daha birçok faydalar sağlandı. Bu önemli maddeyi keşfeden Alfred Nobel aynı zamanda zekî bir iş adamı olduğunu da ispat etti. Dünyanın her tarafında fabrikalar ve iş yerleri kurdu ve kısa zamanda büyük bir servet sahibi oldu. Fakat para ile satın alınabilen her şeye erişebildiği halde rahat ve mutlu bir hayat süremedi. Giriştiği işler yüzünden devamlı olarak seyahat etmek, toplantılara katılmak, önemli kararlar almak, durup dinlenmeden çalışmak, didinmek zorunda idi. İnsanlarla olan münasebetlerinde çok kötü tecrübeler edindiğinden kimseyle dostluk kuramıyor, bazı vakitler bütün dünyadan elini ayağını çekerek bir yere kapanıyor, kendi iç âlemi ve düşünceleriyle başbaşa kalmak istiyordu.

Alfred Nobel Dinamit üzerinde daha birçok çalışmalar yaptı, onu jelâtin halinde de imal etmeyi başardı ve böylece daha geliştirmiş oldu. Fakat bir yandan da bu kuvvetli patlayıcı maddenin harpte kullanılması meselesi ortaya çıkmıştı. Alfred Nobel bu konuda da deney ve araştırmalar yaptı. Bir gün bu hususdaki fikirlerini şöyle açıklamıştır: «Ben öyle korkunç bir silâh veya öyle müthiş bir öldürücü madde bulmak isterdim ki, hiçbir devlet ve hiçbir insan onu kullanmağa cesaret edemesin. Onun bütün insanlığı yokedebileceği tehlikesi karşısında belki de harpler tamamen ortadan kalkar.»

Fakat Alfred Nobel ne yazık ki bu yoldan da dünya barışını sağlayamadı. Aksine, onun icat ettiği dinamit, birçok harplerde sayısız insanların can vermesine sebep oldu. Alfred Nobel yaşlandıkça, insanlığın kolay kolay barışa kavuşamıyacağını anladı ve büyük bir ümitsizliğe kapıldı. Bundan böyle savaş alanlarını kaplayan ölü ve yaralıların hayali geceleri rüyalarına giriyor ve gündüzleri onu her yerde takip ediyordu. Kendi buluşu ile birçok insanların acı çekmesine sebep olduğu için büyük bir vicdan azabı çekiyor bunu düzeltmek için çareler arıyordu. Bu duygunun etkisi altında barış için yapılan çalışmalara para yardımlarında bulundu, onları destekledi. İnsanlara yararlı incelemeler yapan kimselere, fakirlere, servetinin büyük bir kısmını dağıttı. Fakat gene de içi rahat değildi. Çünkü ne kadar iyilik yapsa da, bu kendi icadı olan öldürücü maddenin zararlarını kötülüklerini karşılayamazdı. Kendisi öldükten sonra da Dinamitin korkunç varlığı yeryüzünde devam edecek canlı ve cansız varlıkları tehdit edecekti. O halde buna karşılık, kendi ölümünden sonra da devam edebilecek bir iyilik kaynağı yaratmalı idi. İşte bu düşüncelerin etkisi altında Alfred Nobel vasiyetnamesini hazırladı.

Hem büyük faydalar ve ilerlemeler sağlayan, hem de insanlar için büyük bir tehlike teşkil eden Dinamit sayesinde kazandığı servetin büyük bir kısmı ile Nobel Armağanının temelini attı. Bu servetin getirdiği faizler her sene insanlığın mutluluğu ve barışın devamı için en büyük yararlıkları gösteren ve başarılı çalışmaları yapan kimselere dağıtılacaktı. Böylece öldürücü ve yıkıcı bir maddenin getirdiği para, yaratıcı ve yapıcı insanları desteklemek için kullanılacaktı.

Vasiyetnamesini yazdıktan bir sene sonra, 10 aralık 1896 da Alfred Nobel hayata gözlerini yumdu. 1901 yılından itibaren de her sene insanlığın mutluluğu için çalışan seçkin kimselere Nobel Armağanı dağıtılmaktadır. Gerçi bugün henüz dünya tam bir barışa kavuşmamış, insanlar birbirleriyle kavga etmekten birbirlerini öldürmekten vazgeçmemişlerdir ama yeryüzünde düzen ve anlaşma kurulabileceği ümidini, idealist ve fedakâr insanlar hâlâ ayakta tutmaktadırlar. Alfred Nobelin ismi de bugün bizlere öldürücü ve yıkıcı korkunç bir maddeyi hatırlatmaktan çok uzaktır. «Nobel Armağanı» kavramı bugün sadece bir iyilik, yararlık ve fedakârlık timsalidir.

KİM BİLİYOR?

1. **Piyer Loti Cad. büyük şehirlerimizden birindedir. Acaba hangisindedir? Niçin bu ad verilmiştir?**
2. **Elektrik ampullerinin içinde hava var mıdır yok mudur?**
3. **Döküldüğü yeri ıslatmıyan yani, kuru bir sıvı biliyor musunuz?**

(Cevapları 7 nci sayfada)

AYA YOLCULUK

AMERİKAN ve Rus Uzay gemileri dünyamızın etrafında defalarca dolaşıp hiç bir arızaya uğramadan tekrar yeryüzüne inebildiğinden beri, pek yakın bir gelecekte aya gitmenin mümkün olabileceği ümidediliyor. Pek tabii ki aya bir insan yollamadan önce büyük hazırlıklar yapmak, onun orada rastlayabileceği durumlara karşı tedbirli olmasını sağlamak gerekmektedir. Bu maksatla önce içinde canlı varlık bulunmayan ve sadece oradaki durum hakkında fikir verebilecek çeşitli ölçü aletleri taşıyan feza gemileri aya gönderilip esaslı bilgi edinilecektir. 27 Aralık 1962 de ilk defa olarak aya böyle bir feza gemisi gönderilmek istenmiş, fakat «Ranger III» adındaki uçak ayın çok yakınından geçip gitmiştir. Şimdi ise güneşin etrafında bir yörüngede dönüp durmaktadır.

Gene de ay üzerinde iniş yapan ilk insanın orada ne gibi şartlarla karşılaşacağı feza araştırıcıları tarafından aşağı yukarı bilinmektedir. Herşeyden evvel ay üzerinde bir hava tabakası yoktur. Bu yüzden güneşin ışınları yeryüzünde olduğu gibi bir hava süzgeçinden geçmeden ayın yüzeyine vurur, kozmik ışınlar ve ultraviole, yani morötesi ışınları hiç bir engele uğramadan ve geri yansıtılmadan bütün şiddetleri ile aya varırlar. Ayın yüzüne inen canlı varlıkların bu ışınlardan korunabilmeleri için özel feza elbiseleri giymeleri şarttır. Ayda gündüz ve geceler de yeryüzündekinden farklıdır. Bir ay günü bizim ölçülerimizle iki hafta sürer ve bu sırada sıcaklık 100 dereceyi aşar, geceleyin ise ısı sıfırın altında 120 dereceye düşer ve pek tabii ki aydaki gece de iki hafta devam eder. Isı değişmesi de çok âni olur ki bu da gene atmosfer tabakasının olmamasından ileri gelmektedir. Ayın yüzüne inen canlıların hayatını tehdid eden başka bir olay da, buraya pek çok Meteorit denilen gök taşlarının yağmasıdır. Ayda uzun zaman kalmak istendiği takdirde bu gök taşlarından korunabilmek için tedbirler almak gerekmektedir. Bunun için de bir çeşit sığınaklar kazılması ve ay üzerinde incelemeler yapan kimselerin ve aletlerinin burada barındırılması düşünülmektedir. Aya iniş yapan feza gemilerinde bu işler için gerekli alet ve malzeme bulundurulacaktır.

Ruslar ve Amerikalılar feza gemilerinin aya inişlerinde yapılacak işleri şimdiden plânlamışlardır. Sığınakların kazılmasını kolaylaştırmak ve bir an evvel bitmesini sağlamak için Feza gemilerinin ucuna bir tertibat yerleştirilmiştir. Bu, gemi iniş yapar yapmaz büyük bir şiddetle infilâk edecek ve ayın yüzeyinde derin bir oyuk açacaktır. İşte bu oyuk ilerde sığınak haline getirilecektir. Ayda çalışan insanların nefes alabilmeleri için bir oksijen aleti ile ve kendilerini kosmik ışıklara ve ısı değişikliklerine karşı koruyan özel elbiselerle dolaşmaları şarttır. Ayrıca meteoritlerden korunabilmeleri için plâstikten yapılmış ve hava geçirmeyen kılıflar içinde çalışmaları sağlanacaktır. Sığınakların üstü de koruyucu bir kubbe ile kapatılacaktır.

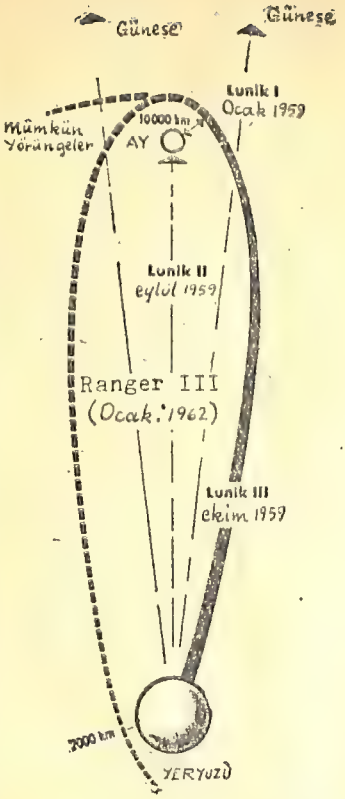

Ruslar şimdiden ay yüzeyi altında bütün bir şehir kurmayı tasarlamakta ve bu şehre «Mirnaia» adını vermeği düşünmektedirler. Şehir halkının yaşayabilmesi için gerekli olan Oksijen, bir çeşit yosunun yetiştirilmesiyle elde edilecektir. Bu yosunlar aynı zamanda insanların beslenmesine de yarayacaktır. Su ise aydaki taş ve topraklardan elde edilebilecektir. Bu işler için lüzumlu olan elektrik enerjisi de güneş ışınlariyle Selen hücrelerinden sağlanacaktır.

Şüphesiz ki ay üzerinde kurulacak bir tetkik istasyonu gerek bilim gerekse teknik için büyük faydalar sağlayacaktır. Ayda bulunan çeşitli madenler onlardan istifade etmesini başaran insanlar için sonsuz bir zenginlik kaynağı olacaktır.

MAYMUNLAR ve İNSANLAR

Evvel zaman içinde bir Prensin bir sürü maymunu vardı. Çok cana yakın, çok sevimliydiler. Üstelik hem şakacı hem de zekiydiler. Akıllara durgunluk veren, herkese parmak ısırtan türlü türlü maskaralıklar yaparlardı.

Prens çok seviyordu bu tatlı yaramazları. Sonra parlak zekâlarına da bir düzen, bir yön vermek istiyordu. Hayli düşündükten sonra onlara dans öğretmek geldi aklına. Çok geçmeden maymunlar öğretmenlerini de gölgede bıraktılar. Hepsi birer dans ustası olmuştu. Tek tek olduğu gibi toplu haldeyken de yaptıkları gösterilere kusursuz denebilirdi.

Prens her birine süslü elbiseler giydirdi. Başarılarını ülkedeki herkesin görmesini istiyordu.

Hayvanlar her gece sahneye çıkmaya başlamışlardı. İnsanlardan hiç bir farkları yoktu. Hattâ oyunlarını bir defa görenler insan oldukları kanısına varıyorlardı.

Bu arada maymunlar da kendilerini insan saymaya başlamışlardı. Ama durup dururken ortaya çıkmamıştı bu, etraftan duydukları hep, «insandan farksız bunlar» gibi sözlerdi. Bu düşünce göğüslerini kabartıyordu.

Günün birinde bir çocuğun aklına bir fikir geldi. Maymunlar sahneye sıralanınca tam ortalarına bir fındık atıverdi. Fındığı görür görmez, her şeyi unuttu maymunlar.

Oyuncu olduklarını da, kendilerini insan sandıklarını da. Sıra filân kalmadı. Fındığı alabilmek için herkes birbirini itip kakıyordu. Tekmeler, tokatlar, bağrışmalar, ısırmalar... İyice birbirlerine girmişlerdi.

Herkes olanca gücüyle fındığı ele geçirmeğe uğraşıyordu. Kavga iyice kızıştı. Birbirlerinin üstlerini başlarını parça, parça ettiler.

Artık seyirciler onların ne olduklarını iyice anlamışlardı. Hallerine kahkahalarla gülüyorlardı. İçlerinden yaşlı, güngörmüş bir adam yüksek sesle söylendi :

«İnsan olmak için, göz kamaştırıcı, süslü elbiseler giymek, bir iki dans bilmek, hele kendini öyle sanmak yetmez. Bir fındık için birbirinize girerek maymun olduğunuzu gösterdiniz. Bu yüzden kavga ettiniz. Böylece hayvanlığınızı ortaya koydunuz.»

BOŞBOGAZ KUYRUK...

AHMET'in bir tazısı vardı. Ama ne tazı... Tüyleri pırıl pırıl, anlayışlı, becerikli, kısacası tam bir av köpeği. Gerçekten de ona Avcı'dan daha uygun bir ad konulamazdı.

Her yerde, her zaman kendini gösterirdi. Hele çocuklar bayılırlardı ona. Oyun oynarken, sık sık toplarını kaybederlerdi. Onu bulup getirmeyi Avcı üstüne almıştı. Hemen çalıların arasına dalıp topu eliyle koymuş gibi çarçabuk çıkarıverirdi.

Mehmet'in Karabaşı da hem çok iyi terbiye edilmiş hem de soylu bir köpekti. Her sabah gazeteciden gazeteyi alır, doğruca Mehmedin babasına götürürdü. Arada sırada, ufak tefek şeyleri bakkaldan alıp getirdiği de olurdu. Komşuların da gözdesiydi bu gönüllü yardımcı.

Ali'nin minik finosu da yabana atılacak bir köpek değildi doğrusu. Fındık hem çok güzeldi, hem de türlü türlü hünerleri vardı. Bir şey istiyeceği zaman arka ayakları üzerinde doğrulup, pençelerinden birini ileri uzatırdı. Minik yaramaz taklalar atarak yahut da ölü taklidi yaparak herkesi kendine hayran ederdi.

Yüksel'in de bir köpeği vardı. Ama adı bile yoktu hayvancağızın.. Ne tazı, ne çoban köpeği, ne de finoydu. Soyu sopu belli değildi. Çocuk onu sokakta bulmuştu. Hayvanları çok severdi. Bütün arkadaşlarının birer köpeği vardı. Yüksel de bu minik yavruyu bulunca alıp eve götürdü. Ona çok iyi bakıyordu. Hayvan, kısa bir sürede serpildi, gelişti, güzelleşti ama arkadaşlarınınkine hiç benzemiyordu. Onlarınkinin herbirinin bir özelliği vardı. Çocuk bir şey kaybedince köpeği oralı bile olmuyordu. Terbiye etmek için günlerce uğraştı. Ama boşuna. Bir gün taşısın diye ağzına gazete verdi. Köpek ne yapsa beğenirsiniz? Dişleriyle didik didik etti. Arkadaşının finosu gibi tatlı yaramazlıklar, hünerler de elinden gelmiyordu. Bütün bunlara rağmen Yüksel köpeğini çok seviyordu. Tek üzüntüsü arkadaşlarının hayvanı küçümsemesiydi.

Bazan çocuklar bir araya toplanırlar, herkes köpeğinin başarılarını, üstünlüklerini ballandıra ballandıra anlatırdı.

İlkin Yüksel hiç sesini çıkarmadan yalnız dinliyordu. Günün birinde daha fazla dayanamadı. O da adsız köpeğini övmeye koyuldu:

«Çocuklar, benimki de yabana atılmaz. İnsana yalnızlığını unutturur. Bizim oyunların hepsini biliyor. Hele saklambaca bayılır. Biriniz ebe olun. Biz de saklanalım. Görün nasıl insan gibi oyun oynar benim köpeğim.»

Balkonun yanında çalılıklar, ağaçlıklar vardı. Çocuk balkonla otlar arasına girdi. Köpek de peşinden gitti.

Ali ebe olmuştu. Yüze kadar saydı. Gözlerini açtı. Öteki çocuklar bir köşede toplanmış oyunu seyrediyorlardı. Ebe etrafı araştırmaya başlamıştı. Az ilerledi. Çalıların arasında bir şeyin kıpırdadığını farketti. Yüksel'in köpeğiydi bu. Kuyruğunu iki yana sarkaç gibi sallayıp duruyordu.

«Yüksel gördüm seni! Çık» diye bağırdı. «Köpeğin de pek akıllıymış doğrusu. Bununla oyun oynanır mı hiç! Daha saklanmasını bile bilmiyor. Kuyruğuyla hem kendini hem de seni ele verdi.»

«Senin köpek kuyruğuyla konuşuyor. Hem de çok boşboğaz» diye alaylı alaylı güldü, Mehmet.

Ahmet,

«Bravo, Mehmet» diye bağırdı. «İyi bir ad buldun, şu hayvana. Bundan böyle Yüksel'in köpeğine "Boşboğaz Kuyruk" diyeceğiz.»

Köpek yine eskisi gibi kuyruğunu iki yana sallayıp duruyordu ama Yüksel çok üzülmüştü olanlara. Arkadaşlarının köpeğiyle bu şekilde alay etmelerine fena halde canı sıkılmıştı. Hayvanın başını okşadı:

«Sen onlara bakma. İstediklerini söylesinler.» Köpek de sahibinin elini yaladı.

Aradan birkaç gün geçti. Çocuklar Altan'ların bahçe-

sinde koşmaca oynuyorlardı. Altan'ın küçük kardeşi de aralarına karışmaya çalışıyordu. İkide bir ayak altına girdiğinden oyunculara engel oluyordu. Bu yüzden de önüne gelen azarlıyordu küçüğü. Herkes koşuşup duruyordu. Hattâ Boşboğaz Kuyruk bile, kedileri ağacın tepesine kaçırmıştı.

Biraz sonra Altan'ın annesi balkona çıktı. Küçüğü ötekiler arasında göremeyince, telâşla seslendi:

«Altan, kardeşin nerede? Hani gözkulak olacaktın. Onu bir yere bırakmıyacaktın? Ya koruluğa kaçtıysa! Evi kaybeder mutlaka.»

Çocuklar oyunu bıraktılar. Herkes gözleriyle etrafı araştırmaya başladı.

«Az önce buradaydı. Nereye gitti acaba?» diye söyleniyorlardı.

Altan kendisini topladı. Çocuğu bulabilmek için hemen harekete geçmeleri gerekiyordu.

«İlkin şu bahçeyi araştıralım» dedi.. «Ali, Ahmet, Mehmet siz arka bahçeye bakın, Yükselle, ben de ön tarafı arayacağız.»

Altan'ın annesi de boş durmuyor, olanca gücüyle sesleniyordu ama cevap veren yoktu.

Ahmet, «Avcıyı da alayım» dedi. «Bilirsin kayıp şeyleri bulmakta eşsizdir.»

Mehmet:

«Ben de Karabaşı çağırayım. Her işte mutlaka yardımı olur.

Ali de Fındığa ıslık çalınca Yüksel kendi kendine söylendi:

«Ben niçin köpeğimi çağırmıyorum sanki?»

O kadar seslendiği halde gelmedi.

Bu defa ne kedilerin peşindeydi ne de gömdüğü kemiği çıkarmaya uğraşıyordu. Ortalıkta yoktu.

Az sonra kulağına derinden bir havlama sesi geldi.

«Bu benim köpek galiba» diye o tarafa doğru koştu. Arkasından öteki çocuklarla, Altanın annesi de gitti.

Epeyce ötede dikenli bir çit vardı. Köpek bir yeşillik kümesinin önünde durmuş beyaz kuyruğunu iki yana sallıyordu.

Yüksel,

«Boşboğaz kuyruk kardeşini bulmuş Altan» diye sevinçle bağırdı. Hepsi o tarafa koştular. Çocuk yüzükoyun yerde yatıyordu. Pantolonunun paçası dikenli tellere takılıp kalmıştı. Üstü başı toz toprak içindeydi. Çok da korkmuştu.

Altan'ın annesi eğildi çocuğun pantolonunu telden kurtardı. Bir şeyciği yoktu. Yalnız elbisesi kirlenmişti. Annenin içi rahatladıktan sonra hâlâ kuyruğunu iki yana sallıyan köpeğe döndü:

«Bu ne tatlı şey böyle. Hem de çok yararlı. O olmasaydı, kimbilir ne kadar arıyacaktık» diye hayvanın başını okşadı.

Çocukların hepsi tüylerini okşuyorlardı köpeğin.

Bu sırada Yüksel'in de ağzı kulaklarına varıyordu. Artık arkadaşlarının köpeklerine gıpta etmiyor, köpeğinin arkadaşlarınınki gibi hünerleri yok diye üzülmeyi aklından bile geçirmiyordu. Kaldı ki, şimdi onun da ayırt edici bir özelliği çıkmıştı ortaya. Çevrede onun gibi kuyruk sallıyan köpek yoktu doğrusu.

Ondan sonraki günlerde arkadaşları köpeğine «Boşboğaz kuyruk» diye biraz da gıpta ile takıldıkça Yüksel gülümsüyor, bir köpek bile kazandığı ada yaraşır olmayı nasıl da becerdi diye düşünüyordu.

YAVRU KARTAL

Çeviren : Gülen OKTAY

YIRTICI bir hayvan bile kendine yapılan iyiliği unutmaz. Borcunu ödemeğe çalışır.

Küçük kızılderili Wankewa, dağlarda avlanırken kayalar arasında kanadı kırık bir yavru kartal buldu. Kuş tepedeki yuvadan düşmüş, daha uçamıyacak kadar ufak olduğu için de çırpına çırpına iyice yaralanmıştı.

Avcılıktaki ustalığını ilerletmek için her gün atış denemeleri yapan çocuk, ilkin bu canlı hedefe nişan almış, vurmağa hazırlanıyordu. Kızılderililer yazın kuruttukları balıkları aşırdıklarından kartalları hiç sevmezler, ne zaman görseler hemen çekip vururlardı.

Ama bu defa durum bambaşkaydı. Çocuk hayvanın korkudan, acıdan tir tir titrediğini görünce yavaş yavaş yayını indirdi, okunu tekrar okluğuna yerleştirdi. Güçlükle nefes alıp veren yavrunun yanına gitti. Eğildi. Yaralı yırtıcı hayvanla kızılderili göz göze geldiler. Bir süre birbirlerini süzdüler. Bu arada yâvaş yavaş bakışlar yumuşadı. Yavrunun çırpınışları dindi. Gözlerindeki vahşi korkaklık siliniverdi. Çocuk elini, kabarmış, dağılmış, karmakarışık tüylerin altına sokup, hiç incitmeden usulca yerden kaldırdı. Gözlerindeki okşayıcı, cesaretlendirici bakışlar hayvandaki, saldırarak canını kurtarma iç-güdüsünü yenmişti. Wankewa ile kartal dost oluverdiler o anda.

Çocuk yaralı hayvanı büyük bir itinayla kulübeye getirdi. Bir köşeye saman, ot gibi şeyler yığıp hastasını üstüne yatırdı. Annesi işini bırakmış kıvançla oğlunu seyrediyordu. Kadın hayvanları çok severdi. Bunun oğluna da geçtiğini görmek büyük bir mutluluk vermişti ona. Kızılderili erkekler arasında bu kadar duygululuk pek hoş karşılanmazdı.

Baba eve dönünce hayvanı kaldırıp atmak istediyse de çocuğun yalvarmalarına dayanamadı.

«Peki» dedi. «Kalsın burada. Ama bir şartla. İyileşir iyileşmez salıverecek-

sin. Ben evimde hırsızları barındıramam.»

Kartalın yaraları iyileşinceye kadar bir aydan fazla bir zaman geçti. Epeyce bir süre de uçabilecek kadar kuvvetlenmesini beklediler. Bu arada dostlukları da iyice ilerlemişti. Nihayet gönüllü tutsağın salıverileceği gün gelip çattı. Çocuk hayvanı alıp köyden epeyce uzaklara götürdü. Köy erkekleri ortalıkta bir kartal görürlerse canlı bırakmazlardı.

Kartal serbest kalınca geniş kanatlarını açtı ve havalandı. Gökyüzünde kocaman daireler çiziyor, durmadan da yükseliyordu. Çocuğun durduğu yerden ayrıldığını farkedince tekrar alçaldı. Bütün gün peşini bırakmadı. Ormanda dolaştılar, durdular. Hava kararınca, Wankewa evin yolunu tuttu. Kartal başının üstünden ayrılmıyordu. Çocuk ne yapacağını araştırıp dururken, bir ara gözüne yaşlı bir ağacın gövdesindeki iri kovuk ilişti. Hemen süzülüverdi içine. Kartal etrafta döndü, dolaştı ama bir türlü dostunun izine raslıyamadı. Aradan hayli zaman geçmişti. Aramaktan da usanmıştı artık. Tekrar yükselip oradan uzaklaştı.

Yaz geçti, kış geçti, ilkbahar da bitti. Tekrar havalar iyice ısınmıştı. Kızılderililer genç-yaşlı, kadın-erkek topraklarının en dağlık yerinden delice akan nehire sökün etmişlerdi. Bol gün ışığı, temiz hava, taze balık çekiyordu hepsini oraya. Nehrin üst yatağında balıkların en iyisi bulunurdu. Hele suların kayalardan aşağı büyük bir hızla döküldüğü yerdeki alabalıklar eşsizdi. Yalnız buraya ancak gözünü budaktan sakınmıyanlar gidebilirlerdi. Akıntı çok kuvvetliydi. Hafif sandal tehlike sınırını aşıverince artık onu hiçbir şey kurtaramazdı. Mutlaka kükreyen çağlayana karışıp gidiverirdi.

Pırıl pırıl bir yaz sabahı, güneş dağların ardından çıkarken Wankewa da korkunç çağlıyandan hemen yarım mil kadar ötede avlanıyordu. Gençler arasında yalnız o bu kadar yaklaşırdı o büyük tehlikeye. Sık sık oraya kadar açılırdı. Kürek çekmekte onunla kimse boy ölçüşemezdi. Sonra çok da dikkatliydi. O zamana kadar en ufak bir kaza bile geçirmemişti.

Nehirdeki kayalıkların arasında iri iri balıklar kaynaşıyordu. Güneşin ilk ışıkları altında kaygan bir gümüş kuşak gibi akan uçsuz bucaksız nehirde tek başınaydı. Pırıl pırıl balıklar kayığın yanlarından altına giriyor veya dipten yukarıya süzülüyorlardı.

Gözüpek genç, zıpkınını sağa sola fırlatıyor, her defasında kayığa en az bir balık daha ekleniyordu. Öylesine dalmıştı ki, kayığın kayalıklara doğru hızla gitmeğe başladığını bile farketmedi. Birden başını kaldırınca hemen küreği kaptı. Heyecanla suya daldırdı. Kayık yalpaladı. Yana yattı. Ama küreği tutan kuvvetli kollar karşısında akıntının etkisinden kurtuldu. Yavaş yavaş kıyıya yaklaşmaya başladı. Tam bu sırada büyük bir çatırtı duyuldu. Delikanlının elindeki kürek iki parça oluvermişti. Hafifçe çömelip elindeki kalan kısa sopayla akıntıya karşı savaşmağa başladı. Ama bütün çabası boşunaydı. Büyük bir hızla çağlıyana doğru sürükleniyordu. Kafasının içi uyuşmuş gibiydi. Kulakları doymak bilmez suların korkunç gürültüsüyle uğulduyordu. Olanlar olmuştu. Artık kurtulmasına imkân kalmamıştı. Kahramanca yaşıyan bir kimse yine kah-

EV SAHİBİ OLMAK İÇİN

Yapı ve Kredi Bankasının kumbaralı ikramiyeli aile cüzdanı bir gün sizi de bir ev sahibi yapabilir. Şimdiye kadar Yapı ve Kredi Bankasından bir çok çocuğa apartman dairesi ve zengin para ikramiyeleri çıkmıştır.

ramanca ölmeliydi. Kayığın içinde doğruldu. Kollarını kavuşturdu. Heykel gibi hareketsiz, her şeyin olup bitmesini beklemeye başladı. Siyah kayalıklar kayığın altından hızla kayıyorlardı. Suların sesi gök gürültüsünü andırıyordu artık. Bir ara atalarından kalma bir kahramanlık türküsü mırıldanmaya başladı. Az sonra kendisi de atalarına kavuşacaktı.

Birden kayığın üstünde bir karaltı belirdi. Delikanlı başını kaldırdı. Kocaman bir kartal aşağı doğru süzülüyordu. Kızılderiliyle yırtıcı kuş bir kere daha göz göze geldiler. Yardıma koşan kartaldı.

Delikanlı bir sevinç çığlığı kopardı. Kuş iyice alçaldı. Bu sırada kayık tam suların kayalardan yuvarlandığı yere gelmişti. Kollarını kaldırıp kartalın ayaklarına yapıştı. Bir dakika sonra, kayık köpüklü sulara karıştı gitti. Ama cesur kayıkçı korkunç çağlıyana yukarıdan bakıyordu. Kartal sulardan yükselen nemli sis bulutundan kurtulmak için çabalayıp duruyordu. Zaman zaman, alçalıyor, yükseliyor yana doğru atılıyordu. Aşağıda çağlıyan avı elinden alınmış bir vahşi hayvan gibi homurdanıyor, homurdanıyordu. Üstündeki minik su damlacıkları hayvanı

(Devamı S. 49 da)

Doğan Kardeş
YAYINLARI

Öğretici, meraklı kitaplar :

- Eşyaların Hikayesi ..... 300 Kuruş
- Işığın Hikâyesi ..... 200 »
- Saatin Hikâyesi ..... 250 »
- Fen ve Tabiat Ansiklopedisi ..... 2000 »

★

Heyecanlı romanlar :

- Kırmızı Saçlı Çocuk ..... 500 »

★

Ciltli, hediyelik kitaplar :

- Halime
- Hayvan Hikâyeleri
- Dünyanın Dört Bucağından Dostlar
- Allah Rahatlık Versin
- Wilhelm Tell
- Gökten Üç Elma Düştü
- Binbir Gece Masalları
- Tabiat Ana Anlatıyor
- Keşifler ve İcatlar Ansiklopedisi
- Bufalo Bill.

Bez ciltli, iyi kâğıtlı, renkli kapaklı bu kitapların her biri onar liradır.
Ödemeli olarak (P. K. 1146 - İstanbul) adresine sipariş edebilirsiniz.

★

Yeni Çıkan Kitaplarımız :

- Leylek Dede ..... 400 Kuruş
- Küçük Lord ..... 400 »
- Gri Şapkalı Adam ..... 300 »
- Yaşanmış Hikâyeler ..... 300 »
- Yazının Hikâyesi ..... 300 »
- Duygulu Dostlar ..... 1000 »
- Gümüş Kanat ..... 1000 »
- Çocuklar İçin Görgü ... 350 »

ÖRÜMCEKLE PARS

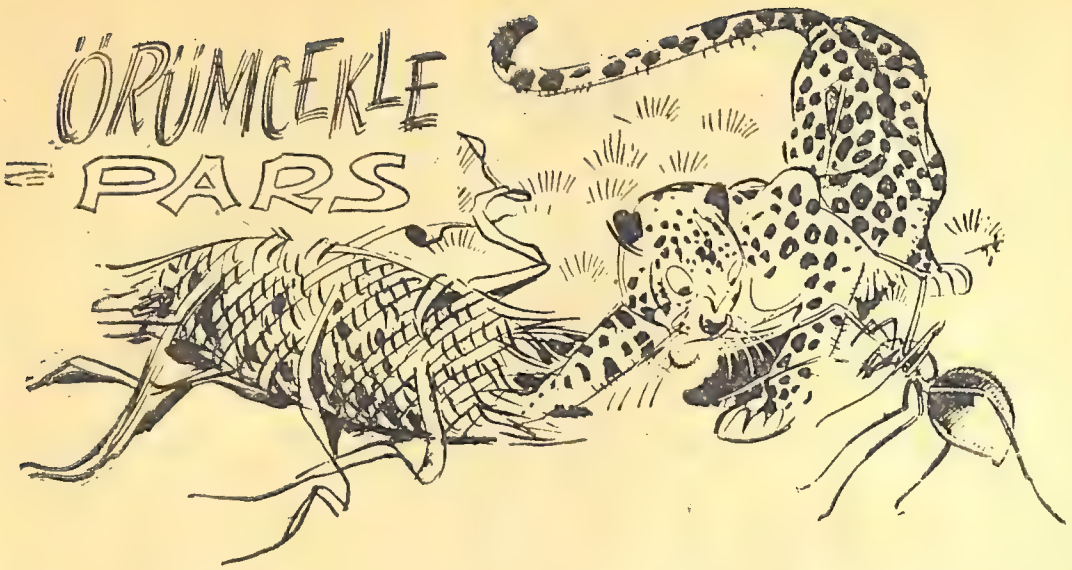

Vaktiyle bütün hayvanlar hep bir arada bir köyde yaşarlarmış. Günün birinde aralarında büyük bir kavga kopmuş. Çünkü örümcek hayvanların en çeviği ve en cesuru olan parsı tuzağa düşürüp kıskıvrak bağlıyabileceğini ileri sürüyormuş. Diğer hayvanlar da buna inanmak istemiyorlarmış. Örümcek sözlerinin boş bir övünme olmadığını ispat etmeye karar vererek hemen işe başlamış. Büyük bir sepet örmüş ve parsı aramaya çıkmış. Pars köyden biraz uzakta oturmaktaymış. «Köyde herkes benimle alay ediyor. Çünkü ben onlara senin hayvanların en akıllısı ve en beceriklisi olduğunu söyledim. Meselâ şu sepetin içine bile girip rahatça yerleşebileceğini iddia ettim. Onlar bana inanmadılar, senin bu sepete giremiyecek kadar şişman hantal ve beceriksiz olduğunu söylediler.»

Pars bunu duyunca fena halde kızmış: «Bu sepete gireyim de görsünler, ne kadar kıvrak bir vücudum olduğunu, ne kadar çevik ve becerikli olduğumu anlasınlar» demiş ve daracık sepete girmiş. Örümcek: «Şöyle iyice yerleş te herkes inansın, sepetin de ağzını kapayalım, kimsenin şüphesi kalmasın» diyerek parsı sepetin içine kıskıvrak bağlamış, sonra onu yüklenerek köye dönmüş. Köy halkına marifetini göstermek için evinde bir şölen tertiplemiş ve bütün hayvanları davet etmiş. Herkes bol bol yiyip hurma şarabı içtikten ve iyice sarhoş olduktan sonra da oğluna seslenmiş: «Haydi bir bıçak getir de parsı öldürelim.» Örümceğin oğlu bir bıçak alıp gelmiş fakat sadece parsı sepete hapseden iplerin kesileceğini zannettiğinden bıçağı fazla derinlere saplamamış. Sepet açılınca pars öfke içinde dışarıya fırlamış ve örümseğin üzerine atılmış. Örümcek oğlu ile birlikte korku içinde kaçmış ve bir küpün içine saklanmış. Pars her tarafı aramış düşmanını bir türlü bulamamış. Birden fena halde susadığını hissederek su içmek için küpün içine doğru eğilmiş. Fakat aslında küpün içinde su değil karabiber varmış. Küpte gizlenmiş olan örümcek hemen ağzına karabiber doldurarak parsın gözüne üflemiş. Gözleri fena halde yanan pars bağıra bağıra kaçmış, o günden sonra hep ormanlarda yaşamış.

Renk ve Neşe Ülkesi İtalya

GELİN gözümüzün önünde bir tablo canlandıralım. Ama kelimelerle çizilmiş bir tablo bu: Resim, geniş kürk konçlu, yuvarlak burunlu, oldukça yüksek ökçeli bir çizmeyi andırıyor. Tamam değil mi? Atlaslarınızdaki İtalya'nın tâ kendisi. Çizmenin üç yanını Akdenizin mavi suları çevirmiş. Çizmenin koncu göz kamaştırıcı bir beyazlıkta. Çünkü ülkenin kuzey ucunda tepelerinden kar örtüsü hiç kalkmıyan Alp dağları yükselir. Buzdan bir duvar gibi İtalya'yı diğer Avrupalı komşularından ayırırlar. Soğuk kuzey rüzgârlarına set çektiklerinden İtalya'nın büyük bir kısmı karşımıza ılıman iklimli, güneşli bir ülke olarak çıkar.

Çizmenin ortasında, konçtan tâ uca kadar, bir baştan bir başa uzanan Apenin dağları, kıvrımlı, büklümlü bir dantel gibi uzanır. Kayalık toprakta bir karış yer bile boş bırakılmamış, basamak basamak setler halinde ekilip dikilmiştir. Taş merdivenlerle çiftliklerden köylere inilir. Renk bakımından da hayli zengindir burası. Çeşit çeşit kırmızı ilk bakışta göz alır. Köy evlerinin damları parlak kırmızı yamaçlardaki sebze bahçelerindeki domatesler, turuncuya bakan bir kırmızı, elma ağaclarındaki meyvalar da koyu kırmızıdır. Gümüş rengine çalan yeşil yapraklı zeytin ağaçları ve İtalya'nın ünlü şaraplarının çıkarıldığı siyah üzümler de yine bu yamaçlarda yetişir. Üzümlerin çoğu fabrikalara gönderilirse de köylüler iyi şarabın ayakla çiğnenerek yapılabileceği kanısındadırlar. Bazan köylüler kendi şarapları için topladıkları üzümler üstünde bir çeşit dans ederek bunları yalınayak çiğnerler.

Çiftlik makinelerinin pek azı Apeninlerde kullanılabilir. Kayalık topraktan ürün alabilmek için köylülerin durmadan çalışıp çabalamaları gerekmektedir.

Alplerin güneyinde Po ovası uzanır. İtalyada tarıma en el-

verişli olan yer burasıdır. Po nehri boyunca her yan yemyeşildir. Su, bitkilerin çarçabuk yetişmesine yardım ettiği gibi bölgedeki fabrikalara da elektrik kuvveti sağlar. Burada bulunan Milano ve Torino şehirlerindeki fabrikalarda yeryüzünün her tarafında aranılan otomobiller, motosikletler, dikiş makineleri ve daha birçok makineler yapılır.

Milano kalabalık, arı kovanı gibi işliyen bir şehirdir. Her zaman sürekli bir yarışta gibidir. Gerçek yarışlar da Milano'daki hayatın bir parçasıdır. Sık sık küçük, süratli otomobillerin, bisikletlerin yarıştığı görülür. Milano'daki çocuklar yürümeyi öğrenirlerken bisiklete de binmeyi öğrenirler. Biraz büyüyünce «Altın Tekerlek» denilen bir yarışa girerler.

Çizme koncunun hemen altında, kuzey batı kıyıdaki Cenova'nın at nalı biçimindeki limanı çeşitli ülkelerin gemileriyle dolup taşmaktadır. Cenova ünlü bir limandır. Yıllarca öncesi, Cenovalı bir çocuk iskeleye oturmuş denize bakıyor ve bilinmiyen okyanusları düşünüyordu. Bu çocuğun adı Kristof Kolomb'du.

Yeryüzündeki en iyi cam eşyanın bir kısmı İtalya'nın doğu kıyısındaki Venedik'de yapılır. Kolomb'dan önce Marko Polo adlı bir Venedikli Çin'e giden ilk Avrupalı gezgin ününü kazanmıştı. Doğudaki ülkelerden getirdiği sırlardan biri de cam yapımındaki inceliklerdi. Çok geçmeden Venedikliler cam vazo, kâse, kapkacak yapımında büyük bir ustalığa ulaştılar.

Venedik sokaklarında otomobil, otobüs görmeye imkân yoktur. Siyah gondollar süzülür, caddelerde. Çünkü Venedikte caddeler ya kanallar ya da su yollarıdır. Park yerleri kırmızı beyaz çizgili direkler veya şamandıralardır.

İşi acele olanlar istedikleri yere tam vaktinde yetişeceklerini bilirler. Her yıl, gondolcular arasında yarışmalar yapılmaktadır.

Büyük bir S harfi şeklinde şehrin içinden geçen Büyük Kanal boyunca saraylar sıralanmıştır. Gitar veya akordiyon çalarak şarkılar söyliyen tatlı sesli gondolcular Venediğe özgü bambaşka bir hava yaratmaktadırlar.

Venediğin hemen güneyinde Napoli bulunur. Uzaktan sarılı kahverengili görünen evler kırık, dökük tür. Limandan yükselen tepeler üstüne âdeta yığılmışlardır. Ekime elverişli topraklar olmadığından oldukça yoksul bir şehirdir. Halkı müziğe çok düşkündür. Şarkı söylemekte bulurlar her türlü teselliyi. Çocuklar bile klâsik müzikten anlarlar. «Aida, Il Travatore» gibi, operalardan parçalar söyliyerek eğlenirler.

Güney İtalya'da iklim sıcak ve kuraktır. Bir zamanlar burası ormanlarla kaplıydı. Fakat ağaçlar kesilince toprak çoraklaştı.

Çizmenin burnunda Sicilya adası bulunur: Parlak mavi suları, sardalye ve turna balığı yatağıdır. Sicilya halkı etkin bir volkanın gölgesinde yaşamaktadırlar. Etna yanardağının püsküriip adanın büyük bir kısmını kızgın lâv ve küllerle örtmesi her dakika olabilecek bir şeydir.

Yosun yeşili Tiber nehri, başkent Roma ortasından kıvrıla büküle geçer. Bugünkü Roma şehri nehrin iki yakasını da kaplar. Doğu kıyısındaki yedi tepe üzerinde modern iş yerleri, dükkânlar, mağaza-

Dünyadan Haberler

JAPONYADA ÇOCUKLAR GÜNÜ

Mayısın beşinde, Japon çocukları Tangoo-no-Sekku (Çocuklar Günü) bayramını kutladılar. Önceleri buna, «Erkek Çocuklar Bayramı» denilirdi. O gün kâğıt veya bezden, kırmızılı siyahlı kocaman balık uçurtmalar uçurup, bambu yaprağı ve pirinçten yapılmış özel bir sarma yerler. Bayram XVII. yüzyıldan beri, her yıl mayısın 5 inde kutlanmaktadır. Japonların beş önemli bayramından biridir.

ÇOCUKLARIN RESİMLEDİĞİ PULLAR

Fransa'nın Güney kıyısındaki minik prenslik Monako'da bu yıl Posta İdaresinin çıkardığı özel bir pul serisindeki altı pulun üstünde çocukların yaptığı resimler vardır.

Seri, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 1959 da yayınladığı "Çocuk Hakları Bildirisi" şerefine çıkarılmıştır. Resimler, bir yarışmaya katılan tablolar arasından seçilmiştir.

Unesco'dan

lar, tiyatrolar, oteller yükselir. Şehrin bu kısmı oldukça kalabalıktır. Ayrıca, filmlerin çevrildiği bir yer, yeni bir Hollywood haline de gelmektedir. Filmlerin bir çoğunda tarihî harabelerden faydalanılmaktadır.

Binlerce yıl öncesi orta Avrupadan kalkan bir takım kavimler İtalyanın güneşli sıcak batı kıyılarına gelince oraları pek beğenmişler ve yedi tepe üstüne Roma şehrini kurmuşlardır. Milâttan 700 yıl önce bugün Roma Uygarlığı olarak tanıdığımız bir uygarlık doğdu. Romalılar lâtince konuşurlardı. İtalya baştan başa Roma idaresine girdi; zamanla iyice kuvvetlendi ve diğer ülkeleri de egemenliği altına aldı. Böylece büyük bir imparatorluk kurmuş oldu. Bugün İtalya'da dolaşmakla o büyük imparatorluğun tarihine ait pek çok şey öğrenebiliriz. Evler, kemerler, heykeller, tapınaklar orada yaşıyanlar arasında çok büyük sanatçıların da bulunduğunu gözler önüne sermektedir.

Romalılar yol yapımında çok ustaydılar. Eski Roma yollarından bugün bile faydalanılmaktadır.

Bugün bankacılık, devlet idaresi ve kanunlarla ilgili bilgilerimizin temeli Romalılardan kalmadır.

Bugünkü modern demokrasilerin ana prensiplerinden biri olan «Suçu delillerle isbat edilmedikçe hiç kimse suçlu sayılamaz» yargısı İmparator Justinyen tarafından ortaya konulmuştur.

Bu büyük uygarlık ve imparatorluk da günün birinde çöküvermiştir. Yalnız Koliseum gezinmekle onu kemiren hastalığın nedenlerini ortaya çıkarmak mümkündür.

Koliseum kocaman bir meydandı. Gladiyatör denilen genç Romalılar türlü türlü spor gösterileri yaparlardı burada. Zincirlere vurulmuş binlerce köle de bu meydanlara çıkarılır onların birbirleriyle veya yırtıcı hayvanlarla ölüm kalım savaşını halk zevkle seyrederdi. Bazan da Koliseum'a su verilir. Köleler aç timsahların önüne atılırdı.

Zamanla İmparatorluk gücünü kaybetti. İç savaşlar büsbütün zayıflattı onu. Dışardan gelen hücumlara dayanamaz oldular. Düşmanlarından kurtulmak için Tiber nehrini geçip kıyının bataklıklarında yüzyıllarca çok kötü bir durumda yaşadılar.

Tiber nehrinin batı kıyısında Vatikan şehri bulunur. Katolik Hıristiyanların başı Papa burada oturur. Katolik inancı on beşinci yüzyılda öylesine kuvvetlendi ki, Roma ve Orta Avrupa'yı Papalar idare etmeye başladı.

Bugünkü Vatikan şehri etrafı surlarla çevrili minik bir devlettir. Ordusu İsviçreli gençlerden meydana gelmiştir. Bunlar hem papayı hem de Vatikan sarayındaki sanat eserlerini korurlar.

14, 15 ve 16. yüzyıllarda İtalya şehirleri şehir devletleri halindeydiler. Bunları zengin kont ve dükler idare ederlerdi. Rönesans denilen bu devirde insanlar etraflarındaki dünyayla o zamana kadar görülmemiş bir şekilde ilgilenmeye başlamışlardı. Lorenzo di Medizi adlı bir dük sanatkârları korumuş, desteklemiş, eşsiz tablolar, heykeller, binaların yaratılmasına yardım etmiştir. Bugün Roma'nın her yanında bunlara raslamak mümkündür. Örneğin, Vatikan'daki Sikstina Kilisesinin tavanındaki resimleri ünlü Rönesans sanatçısı Michaelangelo yapmıştır.

Bu devirde yetişen bilginler bugünkü ileri uygarlığın ana temellerini ortaya çıkardılar. Her alanda yenilik ve ilerlemeler görülmekteydi. Coğrafya bakımından büyük gelişmeler başlamıştı. Örneğin Kolomb dünyanın yuvarlak olduğunu ispatlamış ve yeni kıta bularak dünyanın sanıldığından çok daha geniş olduğunu ortaya koymuştur. Hindistan ve Çin'e giden yeni yeni yollar bulunmuştu. Bu arada İtalya'da ticaretle uğraşan şehir devletleri iyice zenginleşmişlerdi.

Orta İtalya'da Arno nehri üzerinde Floransa şehri bulunur. Floransa, (Çiçekler Şehri). (Devamı S. 49 da)

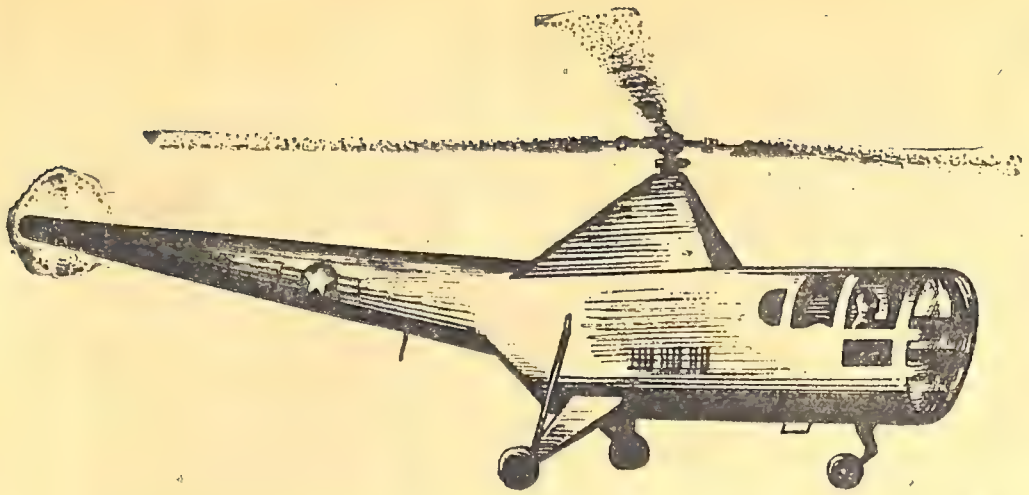

HELİKOPTERLER ve YUSUFÇUKLAR

Helikopterler ancak yirminci yüzyılda gökyüzünde görülmüşlerse de bu konudaki çalışmalar çok önceden başlamıştır. Öyle ki, ilk projeleri için on beşinci yüzyıla kadar inmek mümkündür. Bir uçağın dikey olarak havalanabileceğini ilk defa Rönesans devrinin resim ustalarından biri olarak tanıdığımız Leonardo da Vinci ileri sürmüştü.

Bugünkü helikopterler bu buluşun geliştirilmesinden başka bir şey değildir. Bir mil etrafında dönen yeldeğirmenini andıran bir pervane helikopterleri dikey olarak havalandırır. İleri gitmesi için mil öne eğilir. Bu milin eğimi değiştirilerek hava gemisi istenilen tarafa yöneltilebilir. Fakat tepede durmadan dönen pervane helikopterin gittiği yönün tam tersine doğru bükülmesine sebep olmak tadır. Bunu önlemek için de kuyruğun bir tarafına ufak bir pervane yerleştirilmiştir. Bu aynı zamanda dümen ödevi de görür.

Helikopterin üstündeki büyük pervanenin kanatlarının eğimi değiştirilerek birçok

(Devamı S. 46 da)

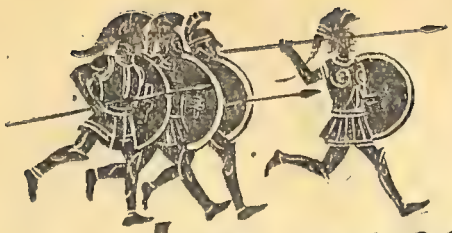

İLK MARATON

M. Ö. 490 yılında, Perslerin gururlu Kıralı Darius...

Yunanistana gidip, bu Atinalılara söyleyiniz: Yenilmez ordularım kendilerini bir böcek gibi ezmeden benim egemenliğimi kabul etsinler!

Birkaç hafta sonra Atina'da...

Efendimiz kudretli Darius adına, sizden topraklarınızı ve sularını bize terketmenizi istiyoruz.

Bu ne küstahlık! Yakalayın şunları!

Toprağımızı ve suyumuzu istiyorsunuz ha...

Alın öteki dünyaya götürün bakalım toprakla suyu!

Bu kanlı cevap Kıral Darius'u çok kızdırdı.

Datis ve Artapherne adlı komutanların emrindeki 50.000 savaşçı 600 savaş gemisiyle Maraton koyuna geldiler.

Yunan komutanları Aristides, Temistokles ve Miltiades hemen bir araya gelip..

Beş kişiye karşı bir kişiyle savaşamayız.

Geriye çekilip Ispartalıların yardımını bekliyelim.

Hayır! Burası şehrin kilit noktası... Zaferi veya ölümü burada bekliyeceğiz.

Küçük ordusunu savaş düzenine sokan Miltiades'in azimli durumu karşısında Pers'ler savaştan kaçındılar.

Bu kalabalık ordunun bizi ezmesini beklemiyelim. İleri Atinalılar! Hücum!...
8 Fersahlık mesafeyi (1500 m.) koşarak geçen savaşçılar omuz omuza korkunç bir savaşa giriştiler.
Pers'lerin sağ kanadı bataklığa düşerek bozuldu. Bozgun bütün pers askerlerine yayılıverdi. Karmakarışık gemilerine koştular.
Zafer! Atinalılar zaferimizi öğrenince çok sevinecekler.
İzin verin, Zafer haberini götüreyim.
Nasıl olur, bu çetin savaşta yorulmadın mı?
Tanrılar bana gereken gücü verir!
Git öyleyse yiğit Fidipides. Yurttaşlarımızın taçlarla süsleyecekleri ilk galip savaşçı sen ol!!
Ve genç asker, zırhlarını bile çıkarmaksızın Maraton'u Atinaya bağlıyan 42 km. lik yolda koşmaya başladı.
Birkaç kere sıcaktan ve yorgunluktan bayılacak gibi oldu.
Sonunda Agora meydanına ulaştı. Bitkindi ama başarmıştı.!
İşte bir haberci!
Çabuk ol! Ne oldu?
Yurttaşlar, kutlu olsun! Persleri Maraton'da yendik!
Kahraman yorgunluktan bayıldı!
Heyhat! Bu yüce kalb artık atmıyor!

Bu olayın üzerinden 24 yüzyıl geçti. 23 Haziran 1894 günü Pariste Sorbon üniversitesinin büyük salonunda genç baron Pierre de Coubertin...

Sizlere 34 millet temsilcilerinin oybirliğiyle «Olimpiyat oyunlarının» kurulmasına karar verildiğini bildirmekle bahtiyarım.

Size son bir teklifim var: Belki biraz aşırı bulacaksınız. Maratonlu askerin bundan 2450 yıl önce koştuğu 42 km. lik yolda büyük bir koşu tertipliyelim.

Ama bu çılgınlık olur!

Uygulanması imkânsız bir teklif!

Hiç bir atlet bu mesafeyi koşamaz.

Ama bir kere denense ne çıkar?

Ben kabul ediyorum!

Bu koşuya «Maraton» diyeceğiz.

1896 yılının Mart ayında Atina yakınında Marusi köyünde...

Merhaba Bay öğretmen!

Merhaba Spiridu! Hergün bu kızgın güneş altında kilometrelerce yürümekten canın çıkıyor!

Ne yaparsınız! Bu memlekette postacı olmak kolay değil.

Biliyor musun yakında burada büyük yarışlar yapılacak. Bir de 42 km. lik koşu var.

Sen de bu koşuya katılsana!

Alay etmeyin bay öğretmen. Ben o yabancı atletlerle nasıl yarışırım. Ömrümde bir kere bile spor yapmadım.

Ama ilk olimpiyatlar 1896 yılı 5 Nisan günü Atina Stadında kıral Georges tarafından açıldığında...

Postacı Spridu Maraton yarışına yazılmıştı bile. O gün oruç tuttu ve dua etti.

15 Nisan günü Maraton düzlüğünde 24 yarışçı bu çılgınca koşuya hazırlandılar.

Şu entarili köylüye bak!

Halk dansı yarışması sanıyor galiba bu koşuyu!

Koşu başlayınca Fransız Lermusicaux başa geçti. Arkasından Avustralyalı Flache ve Amerikalı Blake geliyorlardı.

Yolun yarısında Fransız koşucu 3 km. öndeydi hepsinden.

Bravo!

Artık kimse geçemez.

Ama 33 üncü km. de Fransız koşucu düşüp bayıldı.

Az sonra Avustralyalı ile Amerikalı da sıcaktan yarışı terkettiler.

Ve 2 saat 58 dakika sonra vatandaşı Vassilakos'u 7 metre geride bırakarak...

Gösterişsiz postacı Spridu yarışı kazandı. Ve Kıral ilk Maraton şampiyonunu tebrik etti.

Son

KOCAMAN BALINALAR
ve
MİNİK AKRABALARI

150 tonluk bir balinayla bir fındık faresi arasında herhangi bir akrabalık, yakınlık olduğunu benimsemek hayli güç geliyor insana. Ama gerçekler değiştirilemez. Bunlar aynı aynı aileden gelirler. Hele ikisi de yavrularını doğurup, emziren sıcak kanlı memeli hayvanlar sınıfına girerler.

Yalnız balinaların, akrabalarına hiç benzemiyen bir takım özellikleri vardır. Yaşadıkları ortama uyabilmek için organları büyük değişikliklere uğramıştır. Öyle ki, görünüşlerine bakıp memeli hayvan demek çok zordur onlara. Örneğin, suda hareket etmeye en elverişli biçimi almışlardır. Bu yüzden ön ayaklar yüzgeç, arka üyeler de kuyruk şekline girmiştir. Derileri altındaki kalın yağ tabakası hem kara memelilerindeki tüy ve kılların yerini tutar, hem de vücuda dalış sırasında gerekli esnekliği verir. Kemikleri hafif, süngerimsi ve yağlıdır. Denizde doğarlar, denizde büyürler, yine orada ölürler.

Ömürleri boyunca hiç karaya çıkmazlar ama, ikide bir kendilerini su yüzüne atıp ciğerlerini havayla doldurmak zorundadırlar. Su içinde aşağı yukarı yirmi dakika kadar kalabilirler. Zıpkınlanmış balinaların dalınca bir iki saat dipte kaldıkları da bir gerçektir. Kaburgaların esnekliği kocaman ciğerlerin mümkün olduğu kadar çok hava almasını sağlar. Yüreklerinin atışı hayli zayıftır. Kan damarlarının meydana getirdiği geniş ağ, hayvanın hayli derinlere dalmasını ve uzun bir süre dipte kalmasını sağlar. Balinalar normal olarak 200-500 m. ye kadar inerler. Daha derinlere dalanlar da vardır. Örneğin 15 m. uzunluğundaki bir balina bir denizaltı kablosuna takılmış, hava almak için dışarıya çıkamadığından ölmüştür. Boğulduğu derinlik 1000 m. yi bulmaktadır.

Balinalar daldıktan sonra yüzeye çıkınca ciğerlerindeki nemli havayı burunlarından dışarı atarlar. Burun deliği veya delikleri başın tam üstündedir. Bu sırada denizden bir fıskiye yükselir.

Omurlar son derece gevşek olarak birbirlerine bağlanmıştır. Kuyruk da çok kuvvetlidir. Bu da dalış ve su yüzüne çıkışlarını kolaylaştırır. Kuyruğun iki yanında balıkların kuyruk yüzgecini andıran deri parçaları bulunur. Kemiksiz olduklarından her tarafa doğru hareket edebilirler. Sert kas lifleriyle omurgaya bağlı kaslar kuyruğun aşağı yukarı hareketini sağlar. Kuyruk yüzgeçlerini andıran parçalar da dümen ödevi görürler.

Balinaların gözleri su içinde görmeye elverişlidir. Aşağıya doğru hafifçe meyillidir. Göz kapağı kasları korur bunları. Balinalar dibe dalınca, burun deliklerini ve kulaklarını kapaklar örter.

Balina ailesinde dev balinalardan başka daha ufak tefek hayvanlar olan yunus balıkları da vardır. Ailedeki hayvanlar, çiğneme organlarına göre iki büyük gruba ayrılabilirler. Dişleri olanlar ve ağızlarında süzgeç ödevi gören minik çıkıntılar bulunanlar.

Binlerce minik deniz bitki ve hayvanı bir araya gelerek plankton denilen toplulukları meydana getirirler. Denizlerdeki akıntılara uyarak hareket ederler. Bu topluluklarda en çok yengeç soyundan minik canlılar, deniz anaları, balık yumurtaları ve diplerde yaşıyan hayvanların yavruları bulunur.

İçlerinde gözle görülmiyecek kadar küçük olanları da vardır. Ama 150 ton gelen 300 m. boyundaki dev yaratıklar, mavi balinalar, bunlarla beslenirler.

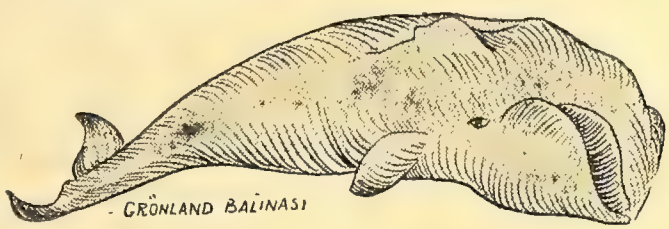
GRÖNLAND BALİNASI

Dişleri olmadığı için çorba diyebileceğimiz bu bitki-hayvan topluluklarını yutuveren balinaların en önemlisi, Grönland veya kuzey balinasıdır. Boyu 200 metreyi aşar. Dev akrabası mavi balina gibi bunun da ağzında diş değil, boynuzumsu çıkıntılar bulunur. Kökleri kalındır. Uca doğru sivrilirler. Grönland balinasında bu dişlerin kalınlıkları 30 cm. uzunlukları da 4,5 metreyi bulur. Sayıları da 400 ka-

dardır. Grönland balinası ağzı açık olarak dolaşır. Bu topluluklara rastlayınca bir kepçe gibi hepsini içeri alır. Kocaman dil suyu dışarı iter. Besin, boynuzsu çıkıntıların arasında kalır. Bu kocaman ağıza karşılık boğazı oldukça dardır. Bu balina, balina avcılarının gözdesidir. Çünkü hem ağzındaki boynuz dişlerden faydalanılabilir hem de çok fazla yağ çıkar.

Dişleri olan balinaların da çeşitli türleri vardır. Boyu 15 metreyi aşan ispermeçet balinası veya kaşalot da bunlardandır.

Balinanın başı, vücudunun 1/3'ü kadardır. Vücudu yağ tulumu gibidir, âdeta. Bunun hayvanın yedek besini olduğu sanılmaktadır. Alt çenesinde bir sıra diş vardır. Daha çok ahtapotlarla beslenirler. Sindiremediği besinler ve sindirim artıkları bir kütle halinde karnında toplanır. Buna amber denilir. Güzel koku yapımında kullanılır.

Boyu ancak 4,5 metreyi bulan bir cins balinaların ağzında yalnız bir tek diş bulunur. Üst sol kesici. Bu durmadan büyür ve kıvrık bir boynuz biçimini alır.

Denizlerde türlü türlü maskaralıklar yapan soytarılar, yunus balıkları usta balık avcılarıdır. Çeneleri bir gagayı andırır. Her iki çenede de diş vardır. Boyları 2,5 m. ye yaklaşır. Balina ailesi içinde vücut biçimleri balığa en çok benziyeni de bunlardır. Sırtlarında boydan boya uzanan etli bir yüzgeç vardır. Karın yüzgeçleri hilal biçimindedir. Yunus ailesi oldukça hızlı yüzerler. Ufak topluluklar halinde balık sürülerinin peşine düşerler. Ayrıca, gemilerin etrafında türlü türlü oyunlar, gösteriler yapmaya da bayılırlar.

Saldırgan balinalar ailenin etrafa korku saçan üyeleridir. Bu deniz canavarlarının boyu 9 m. yi bulur. Üsileri karalı beyazlıdır. Sırtlarında boydan boya dimdik, kara bir yüzgeç uzanır. Sürüler halinde avlanırlar. Ayı balıkları, deniz kuşları, yunuslar, hattâ büyük balinalara bile saldırırlar. Balina ailesindeki hayvanların duyularıyla ilgili pek az şey bilinmektedir. Şişe burunlu yunuslar üzerinde yapılan deneyler, bunların üç ayrı çeşit ses çıkardıklarını böylece birbirleriyle anlaştıklarını ortaya koymuştur. Örneğin, tehlike işareti üst üste iki defa çıkarılan ıslık gibi sestir. Birisi gittikçe yükselir, öteki gittikçe yavaşlar. Bunu duyanlar hemen yardıma koşarlar ve ıslığı çalanı iterek su yüzüne çıkarırlar. Bilginler yunusların da yolları üstünde engel olup olmadığını tıpkı yarasalar gibi anladıklarını ortaya koymuşlardır. Yarasalar geceleyin karanlıkta dolaşırlarken tiz bir ses çıkarırlar eğer önlerinde bir şey varsa ses yansıyıp geri döner. Onlar da buna göre durumlarını değiştirirler. Günümüzün en önemli araçlarından biri olan radar da bu temele göre çalışır.

Bilginler şimdi de yunus balıkları üzerinde hayli ilgi çekici çalışmalar yapıyorlar. Yunusları tıpkı araba atları gibi kullanıp deniz araçlarını çekmeye, onlara koşum takmaya uğraşıyorlar. Yunus balıkları, bilginlere göre, balinaların en akıllısıdır.

Geçenlerde herhalde gazetelerde okumuşsunuzdur. Bazı bilginler yunus balıklarının müziğe karşı çok duyarlı olduklarını keşfetmişler. Gemilerle yarışan yunus balıkları üzerinde yaptıkları bir inceleme sonucunda bunların seslerin cinsine göre değişik tepkiler gösterdiği de ortaya çıkmış. Bilim, çok eski zamanlardan beri tabiat güçlerini egemenliği altına almaya çalışıyor. Hiç belli olmaz belki de günün birinde Yunus balıklarının çektiği deniz arabalarına kurularak deniz perileri gibi uzun, güzel yolculuklar yaparız.

İngilizceden
çeviren
Gülen
OKTAY

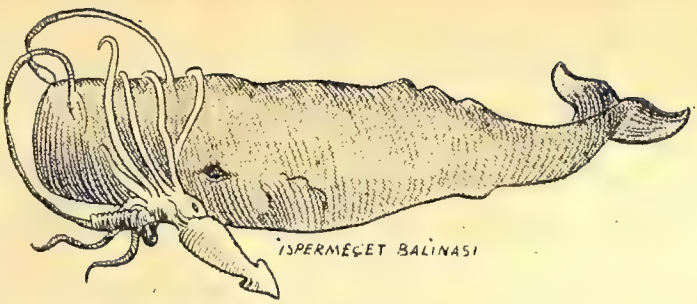
İSPERMEÇET BALİNASI

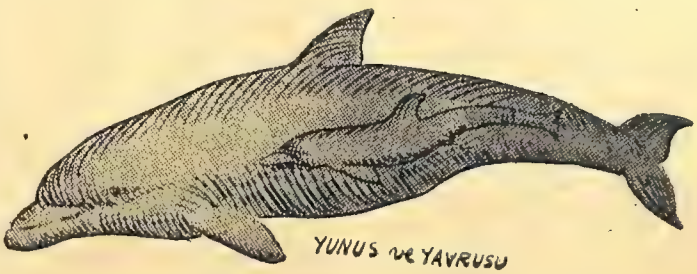
YUNUS VE YAVRUSU

Haylaz Serçe Bozbenek

DOĞAN güneşin ilk ışınları koruluğun sık ağaçlarından süzülmeye başlayınca dallarda bir kaynaşma başladı. Günün ağarmasiyle uyanan kuşlar, açlıktan bağrışan yavrularına yem aramaya hazırlanıyorlar, yuvalarından ayrılmadan önce de onlara binbir öğüt vererek uslu durmalarını, yerlerinden kımıldamamalarını, düşmanlara yem olmamak için dikkatli davranmalarını tenbihliyorlardı.

Ulu bir çınarın dalları arasında yuva kurmuş olan serçe Bozbenek, pek de erken kalkmaya meraklı değildi ama, etraftaki hareket ve gürültüden o da uyanmıştı. Birkaç defa başını kanatlarının biri altına sokup yeniden dalmayı denediyse de olmadı. Bir kere rahatı kaçmıştı. Kendi kendine : «Aman, bu komşulardan da hiç rahat yok!» diye söylenerek silkindi, gerindi, kanatlarını çırptı, gagasiyle tüylerini taradı... Artık uykusu iyice açılmıştı.

«Eh, bari şöyle bir dolaşayım. Hem karnımı doyuracak bir şey arar hem de biraz hava alırım,» dedi ve daldan dala atlıyarak çınarın tepesine çıktı. Oradan her tarafı pek güzel seyredebildiğinden burasını çok severdi. Koruluğun bir tarafında kayalıklar ve çalılarla kaplı bir tepe yükseliyor, öte yanında ise bahçe içinde tertemiz şirin evler ağaçlıklı bir yolun etrafında sıralanıyor, bunların bitiminde de tarlalar, çayırlar uzanıyordu.

Henüz sabahın erken saati olduğundan ortalıkta tek insan yoktu. Evlerin balkonları, çardak altları, bahçeler, yollar ve çeşmenin başı sessiz ve sakindi. Daha herkesin uykuda olduğu bu sabah vakti bütün civardaki kuşlar için en keyifli zamandı. İstedikleri gibi çeşmenin yalağında yıkanıyor, bahçelerde eşiniyor, çöp tenekelerini karıştırıyor, mutfak kapıları önünde düşmüş olan kırıntıları toplıyabiliyorlardı. Sonra buldukları yiyecekleri yuvalarında bekleşen yavrularına taşımak için korulukla bahçeler arasında telâşla gidip geliyorlardı.

Bozbenek: «Çok şükür bir sürü aç mideyi doyurmak zorunda değilim» diye düşündü. «Yoksa bütün gün bu zavallılar gibi yem peşinde koşmaktan halim kalmıyacaktı. Ne mutlu bana ki istediğimi yapabilir, gönlümün dilediği gibi vakit geçirebilirim.»

Gerçekten Bozbeneğin ne eşi ne de yavruları vardı. Bu yüzden hiç bir sorumluluk yüklenmediği için memnundu ama bazan yalnızlıktan ve işsizlikten sıkıldığı da oluyordu doğrusu. O zaman da vaktini nasıl geçireceğini bilemiyor, kendini eğlendirmek için türlü muziplikler icadediyordu. Kâh komşu kuşların yuvalarına dağda kırda bulduğu acayip şeyleri gizlice yerleştirerek onları şaşırtır, kâh apansızın bir düşmanın hücumuna uğruyormuş gibi yaparak ve avazı çıktığı kadar bağırıp etraftakileri korku ve telâşa düşürür, bazan da kendi aklından uydurduğu asılsız hikâyeleri gerçekmiş gibi anlatarak ortalığı birbirine katar sonra da sebep olduğu karışıklıklara katıla katıla güler eğlenirdi. Ona bu yüzden kızanlar, darılanlar pek çoktu ama, kimse sesini çıkarmıyor, «Zavallının kimseciği yok,» diye onu hoş görüyorlardı.

O sabah da Bozbenek çınarın tepesinden etrafı seyrederken gününü eğlenceli geçirmek için bir muziplik düşündü, sonra: «Hele bir dolaşayım da belki aklıma bir şey gelir» dedi ve bahçeli evlere doğru uçtu. Çeşmenin

yalağı artık tenhalaşmıştı, bütün kuşlar sabah banyolarını çoktan bitirmişler yem aramaya gitmişlerdi. Bozbenek suya atladı, kanatlarını çırparak kuyruğunu sağa sola oynatarak bol suların içinde keyifli keyifli yıkandı. Daha uzun zaman böyle suda çırpınmak, oynamak isterdi ama, artık iyice karnı acıkmıştı. Yalağın kenarına sıçradı, tüyleri arasındaki su damlalarını etrafa saçarak silkindi, tüylerini kabarttı ve biraz kurumalarını bekledi, sonra yiyecek aramaya çıktı.

Evlerden birinin bahçesi üzerinden uçarken çardağın altında bir sürü kuşun toplanmış, yerde buldukları bir ekmek parçasını gagaladıklarını gördü. Bozbenek de onların arasına katılmak isterdi ama, birkaç ekmek kırıntısı için kalabalıkta itişip kakışmak hiç de işine gelmedi. Sanki biraz önce midesi kazınan o değilmiş gibi çardağı saran mor salkımın bir dalına konarak gururlu bir eda ile: «Afiyet olsun dostlarım,» diye seslendi. Bütün kuşlar bir ağızdan: «Sağ ol, gel sen de buyur. Her zaman böyle hazır yiyecek bulunmaz,» diye onu davet ettiler. Fakat Bozbenek hiç istifini bozmadan : «Aman aman istemem» diye cevap verdi. «Daha biraz evvel tıka basa karnımı doyurdum. Şimdi gözüm yiyecek görmek istemiyor.» Kuşların en yaşlısı olan Keskingaga: «Nerede buldun bu kadar bol yiyeceği? İnsan komşularına da haber vermez mi?» diye sitem etti. Bozbenek: «Doğrusu ya hepinizi çağırmak isterdim ama o sıralarda hiçbiriniz ortalıkta yoktunuz, hepiniz yavrularınızla uğraşıyordunuz. Zaten sizin gözünüz onlardan başka bir şey görmez ki!» dedi. Kuşların arasında açıkgöz diye tanınan Gümüşboyun hemen atıldı. «O halde demin yapamadığını şimdi yap. Bol yiyecek bulunan yeri bize tarif et de gidip payımızı alalım.»

Bozbenek önce kendini naza çeker gibi yaptı, sonra anlatmaya başladı. «Dün akşam sizler uyuduktan sonra şöyle bir gezinmeye çıkmıştım. O sırada pembe boyalı evin sahibinin bahçesine tohum ektiğini gördüm. Ben de bu sabah erkenden oraya gidip yeni ekilmiş taze tohumları toprağın altından çıkararak âfiyetle yedim. Tadları nefisti doğrusu.»

Kuşlar bu haberi duyunca hevesle: «Haydi biz de oraya gidelim.» diye bağırıştılar ve yerdeki ekmek parçasını bırakıp pembe evin bahçesine uçmak üzere havalandılar. Onların arkasından Bozbenek bir kahkaha salıverdi... «Oh, şimdi rahat

kahvaltımı edebilirim. Siz hele toprakları eşeleyedurun!» dedi ve başı boş kalan ekmek parçasının yanına konup karnını doyurmaya koyuldu. Artık bir tek kırıntı bile yiyemiyecek hale gelince artan parçayı sarmaşıkların dibindeki kuru yaprakların altına gizledi, sonra: «Şimdi buradan uzaklaşmalıyım,» diye düşündü, «öbür kuşlar biraz sonra pembe evin bahçesinde bir tek tohum bulunmadığını anlayacaklar ve aldatıldıkları için bana fena halde kızarak öç almaya geleceklerdir. İyisi mi buradan uzaklaşmalı.»

Bozbenek evlerin ötesindeki çayırlara doğru bir gezinti yapmaya karar verdi. Nasılsa yuvasında onu bekleyen kimse yoktu. Bir zaman dolaşıp yolda rastladığı yabancı kuşlarla biraz ahbaplık ettikten sonra; «Artık eve döneyim, bakalım bizim taraflarda ne var ne yok» dedi ve gene bahçeli evlere doğru yöneldi. Günün bu saatlerinde korudaki komşuları evlere pek yaklaşmazlardı, kedilerden, eli sapanlı çocuklardan korkarlardı. Bu yüzden onlardan birine raslamak korkusu yoktu. Vakit geçirmek ve biraz dinlenmek için beyaz evin köpeği Çomarın bağlı olduğu ağacın bir dalına kondu. Arasıra buraya gelip Çomarla gevezelik etmekten hoşlanırdı. Fakat Çomar sıcaktan pek bunalmış olacak ki başını ön ayakları üzerine uzatmış derin derin uyuyordu. Biraz ötede de, üstündeki etleri iyice sıyrılmamış koca bir kemik duruyordu. Bozbenek kemiği görünce, yeniden acıktığını hissetti. Kendi kendine: «Hazır Çomar uyurken şu kemiğin etlerini biraz didiklesem,» diye düşündü ve dalından inip kemiğin üzerine kondu. Henüz birkaç parça et koparmıştı ki kemiğe vuran gagasının çıkardığı tıkırtıdan Çomar uyandı ve dişlerini göstererek «Hırrr,» diye Bozbeneğin üzerine saldırdı. Bozbenek güç belâ canını kurtararak tekrar ağacın dalına kondu. Kalbi heyecandan çarparak: «Aşkolsun Çomar, benim gibi eski bir dosta böyle mi davranılır?» diye sitem etti. Çomar: «Ben uyurken kemiğimi yemek dostluk mudur?» diye homurdandı. Bozbenek kendini mazur göstermek için bir yalan bulmakta güçlük çekmedi; «Aaa, ben senin kemiğini yemiyordum ki!» dedi. «Ben sadece gagamla kemiğe vurup seni uyandırmak istiyordum. Yoksa sana önemli bir haber vermek için kulağını, burnunu mu didikle-

Ev İşi Gören Robot

Claus Scholz (Klaos Şolts) adındaki bir isviçreli mühendis, iki sene çalışarak bir Robot, yani makina adam meydana getirmiş ve adını da «Selektor» koymuştur. Bu Robot, sahibi ve yaratıcısı tarafından idare edilerek bütün ev hizmetlerini görebilmekte ve hattâ kendisine sorulan bazı suallere cevap bile vermektedir. Meselâ mühendisin evinin kapısı çalınınca kapıyı Selektor açıyor, nazik bir tavırla ve tatlı sözlerle misafire içeri buyurmasını söylüyor, sonra paltosunu çıkarmasına yardım edip paltoyu portmantoya asıyor. Robot 1,82 m. boyunda iri yapılı bir adama benzemektedir. Mühendis tarafından idare edilmediği zaman hareketsiz ve işe yaramaz bir kukladan farksızdır. Fakat sahibi ona evin içinde her işi yaptırabiliyor. Selektor saatte 3,5 km. hızla yürüyebilmekte ve her yöne dönebilmektedir. Misafirlere içki ve yemek ikram etmek mutfakta bulaşık yıkayıp kurulamak, yerleri temizlemek, çiçekleri sulamak gibi işlerde pek faydalı olmaktadır. Robot, soranlara kendi iç âlemi ve pek karışık olan teknik yapısı hakkında geniş bilgi de veriyor ve konuşurken dudaklarını oynattığı gibi gözleriyle karşısındakini de izliyor. Fakat Selektor konuşurken birisi onun sözünü kesmeğe kalksa (ki zaten bu çok ayıp sayılan bir harekettir), bu nezaketsizliğe aynı şekilde nezaketsiz bir davranışla cevap veriyor, yani karşısındakinin söylediklerine hiç aldırmadan kendi konferansına devam ediyor.

Mühendis Claus Scholz bu teknik harikası üzerinde daha fazla işleyerek onu geliştirmeye çalışmaktadır. Meselâ onun görme işitme ve dokunma duyularını mükemmelleştirerek elektronik bir beyin yardımiyle onun kendi ihtiyaçlarını kendi kendine karşılamasını sağlamak amacındadır.

memi isterdin?»

Çomar bu sözleri duyunca merakla kulaklarını dikti: «Bana ne haberi verecektin? Haydi söyle de anlıyayım.»

Bozbenek bu arada söyliyeceklerini tasarlamıştı: «Hani senin can düşmanın olan karakedi var ya, geçen gün her tarafını tırmalayıp kan içinde bırakmıştı, az daha da gözünü çıkarıyordu... İşte o şu bitişikteki evin balkonunda duran koltuğun içine uzanmış uyuyor. Sana bunu haber verecektim, belki fırsattan istifade edip karakediyi haklarsın diye.» Çomar can düşmanının adı anılınca yerinden fırlamış hırlamaya başlamıştı. Bozbenek daha sözünü bitirir bitirmez Çomar: «Ben şimdi ona yapacağımı bilirim!» diye öfkeyle havladı ve bütün kuvvetiyle zincirine asılmaya başladı. Bozbenek onun öfkesi karşısında iyice korkmuştu. «Acaba gerçekten komşu evin balkonunda kimse var mı?» diye merak ederek hemen bitişik bahçeye uçtu. Evin önündeki balkonda sahiden bir koltuk duruyordu ve koltukta da bir adam oturmuş gazete okuyordu. Bozbenek: «Çomar inşallah zincirini koparmaz, yoksa birazdan buraya gelir ve yalanımı anlar» diye söylendi. Fakat Çomarın herhalde iyice gözü dönmüştü ki az sonra zincirini koparmış yıldırım hızıyle balkona doğru atılmıştı. İşin kötüsü köpeğin geldiği tarafa doğru sırtı dönük olan adamı farketmesine vakit kalmadan hızını alamıyarak onun üzerine saldırmıştı. Bir anda balkonda büyük bir patırtı koptu. Adam kendini savunmak için ne bulursa Çomarın kafasına, sırtına indiriyor, Çomar da can havliyle uluyarak şaşkın bir halde oradan oraya koşuyordu. Zavallı köpek nihayet yara bere içinde balkondan kaçmanın yolunu buldu ve topallaya topallaya kulübesine döndü. Bütün bu olup bitenleri seyretmiş olan Bozbenek içinden: «Kimbilir Çomar şimdi bana ne kadar kızmıştır. En iyisi bir zaman onun semtine uğramamak!» diye söylendi.

Birkaç ev ötede, bahçe içinde güzel geniş bir tavuk kümesi vardı. Tavukların gündüzleri dolaşıp eşinebilmeleri için telle çevrili bir de geniş gezinti yeri yapılmıştı. Bozbenek ara sıra buraya gelir, tavuklarla dedikodu eder, onlar da kendilerine serpilen yemden Bozbeneğe ikram ederlerdi. Bu sefer Bozbeneği neşeli neşeli gıdaklıyarak karşıladılar ve günün en yeni haberini yetiştirdiler: «Bizim kızıl tavuk civciv çıkardı. Tam on iki tane. Hepsi de pek şeker şeyler, gel de bak!»

Bozbenek civcivleri görmek için, tavuklarla birlikte kümesin ayrı bir bölmesine gitti. Kızıl tavuk orada, gururlu bir tavırla gıdaklıyarak civcivleriyle birlikte geziniyordu. Bozbenek; «Gözün aydın» diye onu kutladıktan sonra kendisine yiyecek bir şey ikram edilmesini bekledi. O sırada kümesin bir köşesinde duran özel bir yemlikteki hoş kokulu ve sarı - beyaz renkteki yiyecek gözüne ilişti. Karnı da iyice acıkmıştı. Yemliğe doğru se-

girterek; «Bu nedir?» diye sordu. «Pek mis gibi kokuyor.» Kızıl tavuk: «O, civcivlerin yemidir,» dedi. «Pişmiş ve kıyılmış yumurta... Yeni dünyaya gelen civcivler ancak onu yiyebilirler.» Bozbenek dayanamadı: «Bir parça tadabilir miyim?» diye sordu ve kendisine izin verilmesini beklemeden yemlikten bir kırıntı kaptı. Fakat bu hareketi Kızıltavuğu fena halde kızdırmıştı; «Benim yavrularımın yemini ne hakla yiyorsun» diye gıdaklıyarak Bozbeneğin üzerine atıldı ve gagasının bir vuruşiyle onu sırtından yaraladı. Öbür tavuklar ve Horoz da bu arsız misafirin üzerine yürüdüler. Bozbenek buradan sağ çıkamıyacağını anlayınca gene bir yalana başvurdu: Avazı çıktığı kadar: «Dikkat, tepenizde atmaca dolaşıyor» diye bağırdı. Bütün tavuklar o anda korku içinde bağrışarak kümesin kapalı kısmına kaçtılar ve saklandılar Bozbenek de bu sayede canını kurtarabildi Güçlükle kanat çırparak ilerdeki bir evin damına kondu. Korkudan hem kalbi çarpıyor, hem de sırtı fena halde acıyordu. Damdaki bacalardan birinin gölgesine sığınarak bir zaman öylece kaldı. Yuvasına dönecek hali yoktu, açlıktan da içi bayılıyordu. Kendi kendine: «Şimdi benim halim ne olacak?» diye söylendi. «Sırtımın yarası geçmedikçe istediğim yere uçamam, kendime yem arayamam Demek ki açlıktan öleceğim. Ah keşke komşularımı, dostlarımı darıltmasaydım, onlara ziyan verip kendime düşman etmeseydim. Şimdi herhalde bana yardım ederler, iyileşinceye kadar bakarlardı.» Bozbenek o güne kadar yaptığı muzipliklere, haylazlıklara çok pişmandı ama iş işten geçmişti. Üzgün ve ümitsiz bir halde boynunu büktü, gözlerini yumdu ve bitkin bir halde kendinden geçti.

Koruda yaşayan kuşlardan Alacakuyruk akşama doğru Bozbeneği aynı durumda buldu ve hemen arkadaşlarına haber verdi. Bütün kuşlar onu bu acınacak halde görünce sabahki öfkelerini unuttular ve ona yiyecek getirdiler. Bozbeneği diriltip yuvasına dönmesine yardım ettiler ve ona günlerce büyük bir şefkat ve ilgi ile baktılar. Bozbenek kısa zamanda iyileşti ve tekrar uçabilecek hale geldi. Fakat bundan sonra haylazlıktan vazgeçti komşulariyle iyi geçindi, başkalarını ziyana sokmak ve kızdırmak şöyle dursun herkese iyilik etmeye ve faydalı olmaya çalıştı. Bir zaman sonra da diğer kuşlar gibi kendine bir eş buldu ve düzenli bir aile kurarak görevlerle yüklü fakat mutlu bir hayat sürdü.

İNSANOĞLU YAZIYI NASIL BULDU?

Günümüzden 5000 yıl kadar önce Mezopotamya denilen ülkede din adamlarının pek çok ve hayli çeşitli sorumlulukları vardı. Yiyeceğin büyük bir rol oynadığı bu toplumda her yıl kış için saklanan tahılın miktarını bilmek, rahiplerin görevlerinin başında geldiği gibi, bunun ne kadarının tohumluk olacağını da hesaplayıp akıllarında tutmak zorundaydılar. Ayrıca bir tapınağa kaç tuğla gideceği bu işte kaç işçinin ne kadar bir süre çalıştırılacağı da bilmeleri gereken şeyler arasındaydı.

Bütün bunların akılda tutulması veya yanlış hatırlanması mümkün olduğu gibi buğday hesabiyle uğraşan bir rahip ölünce işlerin alt üst olması ertesi yıla tohumluk arttıramama veya başka bir takım tehlikeler de vardı. O sırada Mezopotamya'da akılları kurcalayan en önemli mesele bu aksaklıklara bir çare bulmak, toplum hayatında çok önemli bir rol oynıyan bilgileri gerektiği zaman kullanılabilecek şekilde saklamaktı.

Çok geçmeden bu problem de çözüldü. Ortaya yaş tuğlalar veya tabletler üzerine bir takım işaretler yapma fikri atılmıştı. Bu işaretlerin anlamını rahipler aralarında kararlaştıracaktı. Sayılar için ayrı eşyalar için ayrı işaretler kullanılacaktı. Sonra tuğla veya tabletler kurtulup saklanacaktı Böylece sırası gelince, bunlara baş vuran herhangi bir rahip de başka birinin kaydettiği şeyleri kolayca anlıyabilecekti.

Bir Örümcek Masalı

ÇOK eski zamanlarda, hayvanlar Ulu Tanrı ile birlikte cennette yaşarlarmış. Günün birinde Tanrı hayvanları etrafında toplamış ve demiş ki: «Şu elimde gördüğünüz mısır tanesi karşılığında kim bir esir satınalabilirse ona büyük bir ödül vereceğim.»

Bütün hayvanlar bir ağızdan: «Bir mısır tanesine bir esir mi ? Bu olacak iş değil!» diye bağırışmışlar. Fakat Örümcek hiç sesini çıkarmamış. Diğer hayvanların heyecanlı tartışmaları yatışınca Tanrıya: «Sen bana mısır tanesini ver, ben sana bir esir satınalacağım» demiş. Sonra mısır tanesini alıp yolculuğa çıkmış. Yolda tarlasında çalışan bir köylüye rastlamış. Etrafında bir sürü tavuk dolaşıyormuş. Örümcek yolun kenarına otururak mısır tanesini yere atmış. Bunu gören tavuklardan biri hemen gelmiş ve mısır tanesini yutmuş Örümcek derhal büyük bir patırdı koparmış: «Eyvah, mısır tanem gitti, ben şimdi ne yapacağım» diye bağırıp çağırmaya başlamış. Köylü onu yatıştırmak için: «Sen üzülme, ben sana onun yerine kocaman bir mısır koçanı veririm» demişse de örümcek: «Yoo, olmaz, benim mısır tanem sihirli idi. Onun yerini hiç bir şey tutamaz. Bana onu yiyen tavuğu vermelisin!» diye tutturmuş. Köylü de onun dilinden kurtulmak için kocaman tavuğu vermek zorunda kalmış.

Örümcek tavuğu alıp yoluna devam etmiş. Akşam üzeri bir köye varmış. Köylülere: «Bu gece köyünüzde beni misafir edin, tavuğumu da keçi ahırına kapatın. Çok iri olduğundan başka yere sığmaz» demiş. Ertesi günü keçi ahırında tavuğun ölüsünü bulmuşlar, çünkü keçiler onu yadırgadıklarından ayakları altında ezmişler. Bunun üzerine örümcek gene ağlamaya, dövünmeye başlamış. Köylüler ona başka bir tavuk vermek istemişlerse de razı olmamış ve:

«Yoo, olmaz, o benim koca tavuğumun yerini tutamaz. Madem ki onu sizin keçileriniz öldürdü, bana bir keçi vermelisiniz,» diye bağırmış. Böylece örümcek bir keçi sahibi olmuş.

Başka bir köyde de azgın bir koç varmış, bütün insanlara, hayvanlara hücum eder boynuzları ile tos vurarak bir taraflarını kırarmış. Örümcek keçisini bu köyde bir ağaca bağlamış. Az sonra azgın koç gelip onu boynuzlamağa başlamış ve keçinin bir bacağını kırmış. Tabiî örümcek de zaten bunu bekliyormuş. Hemen köylüleri etrafına toplayıp zararını ödemelerini istemiş ve keçinin karşılığında koçu alıp yoluna devam etmiş.

Akşam olunca bir köye varmış ve gecelemek için izin istemiş. Köylülere:

«Komşunuz olan köyden şu azgın koçu satınaldım. Onu koyunların ahırına korsanız belki karışıklık çıkarır. Öküzlerin yanına kapayalım daha iyi olur» diyerek koçla birlikte sığırların ahırına gitmiş ve onu kendi eliyle bir sırığa bağlamış. Fakat boynundaki ipi, çekildiği zaman daralacak şekilde düğümlemiş. Geceleyin öküzler kendi cinslerinden olmayan koçu boynuzlariyle itip dürtelemeğe başlamışlar. Koç da öfkelenip ipinden kurtulmak istemiş. Fakat bu sefer boynundaki kemend daralıp sıkışmış ve koç boğularak olduğu yere yığılmış. Ertesi günü örümcek ahıra girince koçun ölüsü ile karşılaşmış ve: «Eyvah! Daha dün satınaldığım koçumu sizin öküzleriniz öldürdü. Ben şimdi ne yapacağım?» diye bağırıp tepinmeğe başlamış. Köylüler onu başlarından savmak için en büyük ve en kuvvetli öküzlerini ona vermeye razı olmuşlar. Böylece örümcek azgın bir koç yerine besili bir öküz sahibi olarak köyden ayrılmış.

Yolda uğradığı köylerden birinde büyük bir matem varmış, küçük bir çocuk öldüğünden bütün köylüler üzülüyor, ağlıyorlarmış. Örümcek onlara: «Haydi ağlamayın. Ben size öküzümü

vereyim siz de bana ölen çocuğu verin,» demiş. Köylüler koca öküzü alınca dertlerini biraz unutmuşlar. Örümcekte köyde daha biraz oyalanarak havanın kararmasını beklemiş. Sonra ölü çocuğu yüklenerek başka bir köye gitmiş. Orada bir eve yaklaşarak: «Ne olur beni bu gece misafir edin. Bakın çocuğum uyuyakaldı. Onu daha fazla taşıyamıyacağım» diye yalvarmış. Köylüler onu içeri almışlar ve çocuğu da kendi çocuklarının yanına yatırmışlar. Ertesi sabah örümcek çocuğu alıp yoluna devam etmek istemiş. Fakat tabii ölü olan çocuk bir türlü yerinden kalkmamış. Bunun üzerine köylüler döşekte hareketsiz yatan küçük misafirlerinin ölü olduğunu anlamışlar ve büyük bir şaşkınlık içinde kalmışlar. Örümcek: «Ben bu gece sizin çocukların benim çocuğum ile kavga ettiklerini duydum. Onu yanlarında alıkoymak istemediler, zavallıyı tartaklayıp dövdüler. Ben onu korumak istedim ama o kadar yorulmuşum ki bir türlü yerimden kalkamadım. Demek yavrucağı döve döve öldürmüşler» demiş ve ağlamıya sızlanmıya başlamış. O sırada ağabeyisini kıskanan ve onunla hep kavga eden köylü çocuklarından biri bu fırsatı kullanıp büyük kardeşini suçlandırmak ve gözden düşürmek istemiş. «Misafir çocuğu ağabeyim öldürdü. Gece onun yanında yatmaktan rahatsız olduğundan onu yataktan attı ve döve döve öldürdü» demiş. Bunun üzerine Örümcek: «Öyleyse ölen çocuğun yerine onu alıp giderim,» diyerek genç delikanlıyı annesinden babasından istemiş... Böylece örümcek, Tanrıya verdiği sözü yerine getirmiş ve yanında bir esir olduğu halde onun karşısına çıkmış. Tanrı örümceğin bu başarısı karşısında çok şaşırmış ve ona ödül olarak, altın bir örümcek vermek istemiş. Fakat o: «Ulu Tanrım, ben bu kıymetli ödülü kabul edemem...» diye kekelemiş çünkü aslında başka bir şeye sahip olmak istiyormuş... Örümceğin gözü, Tanrının Masal Testisi'nde imiş. O devirde henüz yeryüzünde masal nedir bilmezlermiş. Tanrı onları cennette bir testi içinde saklar, ara sıra bir ta-

AFRİKA HARITASINDAKİ BAZI İSİMLER

Eski Yunanlılar Ege denizinin Dünyayı, Avrupa ve Asya olmak üzere iki kısma ayırdığına inanırlardı. Önceleri yeterli bir bölmeydi bu.

Akdenizin güneyindeki Mısır kesintisiz olarak Ege denizinin güneyindeki parçayla birleştiğinden, Asyanın devamı sayılırdı.

M. S. 150 yıllarında Yunanlılar coğrafyada öylesine ilerlemişti ki artık Mısırı içine alan kara parçasının gerçekten hayli geniş ve Asyayla bağlantısının incecik bir kıstaktan başka bir şey olmadığı ortaya konulmuştu.

Bu yüzden Mısırda yaşamış olan Yunanlı astronomi ve coğrafya bilgini Batlamyos Akdenizin güneyindeki toprakları ayrı bir kıta olarak tanımıştı. Yunanlılar bu yeni kıtaya Libya diyorlardı.

O devirde, bu üçüncü kıtadaki en önemli şehir Kartacaydı. Kartacalıların baş şehirlerinin etrafındaki alana verdikleri adı Romalılar Afrika olarak yazıyorlardı. İlkin Afrika denilince Kartaca çevresi anlaşılırdı. Araplar bugün bile kelimeyi bu sınırlı anlamında kullanmaktadırlar. Afrika adı nereden gelmiştir?

Kelimenin Yunanca «köpük» anlamına gelen bir kelimeyle ilgisi olduğu sanılmaktadır. Her halde kıtanın köpüklü bir denizin kenarındaki kara parçası olmasına bakılarak verilen bir ad olsa gerek bu.

M. Ö. II. nci yüz yılda Romalılarla Kartacalılar arasında destanlara konu olan bir savaş oldu. Romalılar üstün geldi. Her savaş kazananın yaptığı gibi, onlar da başarılarını ulaşılması imkânsız bir şeymiş gibi göstermeye kalktılar. Kartacalıların kendilerine karşı bütün Afrikayı toplıyarak savaştıklarını ileri sürdüler. Böylece kelime de hemen kıyıdaki dar kara parçasının adı olmaktan çıktı. Arkadaki geniş ülkeyi de içine aldı.

Zamanımızda kıta, bu adla anılmaktaysa da, Libya kelimesi de büsbütün unutulmuş değildir. Mısırın batısıyla Tunusun doğusundaki ülkeye Libya denilmektedir.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında Libya, İtalyanın bir sömürgesiydi. 1951 den beri de bağımsız bir devlettir.

Yaman Hafiye

Bir arap göz alabildiğine uzanan bir çölden geçiyordu. Az sonra iki adamla karşılaştı. Hallerinden bir şey aradıkları belliydi.

«Herhalde devenizi kaybettiniz» dedi.

«Evet, evet», dediler.

«Sol gözü körtü, galiba,»

«Evet.»

«Ön dişlerinden biri de yoktu değil mi?»

«Yoktu ya! Yoktu!»

«Sırtında iki çuval taşıyordu. Soldakinde bal sağdakinde buğday vardı. Tamam mı?»

«Tamam» dediler. «Bu bizim devenin tâ kendisi. Peki nerede şimdi?»

«Ben sizin devenizi görmedim ki!,» diye güldü yolcu.

Adamlar:

«Hırsız, hırsız var! Yakalayın tutun», diyerek yolcuyu yaka paça yargıcın karşısına çıkardılar.

Yolcu arap suçsuz olduğunu söylediyse de bir türlü kimseyi inandıramadı. Baktı ki suçsuzum demekle olmuyor, tuttu her şeyi olduğu gibi yargıca açıkladı:

«Yolda gelirken bodur bir çöl bitkisi gördüm. Sağ kısmından biraz koparılmıştı. Bundan hayvanın sol gözünün kör olduğunu anladım. Yine bitki kümesinde ısırılan yerin tam ortasında bir yaprak dikkatimi çekti. Öyleyse dedim bunun ön dişi yok.

Bal ve buğday meselesine gelince, bunları tahmin ötekilerden de kolay oldu. Yol boyunca sol tarafta sinekler âdeta bir çizgi boyunca sıralanmış kalkıp konuyorlardı. Sağ tarafta ise karıncalar gidip geliyorlardı. Sol heybeden bal damlamıştı yere. Sağdakinden de buğday dökülmüştü.

Sayın yargıç, inanın bana, değil çalmak, o deveye raslamadım bile.»

«Sen çok yaman bir hafiyeymişsin», dedi yargıç. «Dikkatine hayran oldum. Parlak zekân gözlerimi kamaştırdı. Dâva bitmiştir.»

İki adam iyice afallıdılar. Mahkemeden çıkar çıkmaz yine develerini aramaya seyirttiler.

Siz de unutmayın
Gözlerinizi dört açarsanız
Gördüklerinizden faydalanırsanız
Gerçek bir hafiye olabilirsiniz.

nesini çıkarıp etrafındakilere anlatırmış. İşte Örümcek bu testiye sahip olmak istermiş. Tanrının hizmetkârlarından biri onun bu isteğini gözünden okumuş ve Tanrıya bildirmiş. Tanrı da örümceğe masal testisini ödül olarak vermiş.

Örümcek sevinçle testiyi sırtına yükleyip oradan ayrılmış. Fakat mutluluğun verdiği sarhoşlukla bastığı yere dikkat etmediğinden ayağı takılıp düşmüş. Bu sırada testi de yere yuvarlanıp parça parça olmuş, içindeki masallar etrafa saçılmışlar. Kimi bir çalı dibine yuvarlanmış, kimi otlar arasına gizlenmiş, kimi bir ağaç tepesine tırmanmış... Örümcek kendisini toparlıyana kadar ortalıkta bir tek masal kalmamış. Bunu gören örümcek öfke ve üzüntüsünden ağlamış, sonra içten gelen bir dilekte bulunmuş: «Mademki bin güçlükle elde ettiğim masallar benden gitti, o halde hiç değilse bundan sonra hep benden bahsetsinler, beni ansınlar.»

Gerçekten de Afrika masallarının çoğunda örümceğin yeri vardır.

Çeviren
S. Türkis NOYAN

KARDEŞLERİMİZDEN YAZILAR

ÇİÇEKLERİN DİLİ

Bu yazı geçen yıl tatil yarışmamızı kazandı.

Yazın sıcak günlerinden birini daha arkada bırakmış serin geceye kavuşuyorduk. Akşam üzeri balkonumuzda yetiştirdiğimiz çiçekleri sulamak kardeşimin vazifesiydi. O gün kardeşim evde olmadığından bu iş bana kalmıştı. Kovayı suyla doldurup balkona çıktım.

Zavallı çiçekler yazın kavurucu güneşinden öyle sıkılmışlardı ki hepsinin yaprakları buruşmuş, pörsümüştü. Birden bir ses duydum. «Aman ablacığım bana biraz su.» Ortalıkta kimseler yoktu ama sesi duymuştum. Bu sırada minenin bütün çiçeklerden bitkin olduğunu gördüm. Ve koca bir tas suyu saksıya döktüm. «Oh! çok şükür» Ses mineden çıkıyordu.

Bu sözlerimle rüya görüyorum zannetmeyin. Çocuk masalı da yazmıyorum. Sadece başımdan geçen bir olay. Çiçeklerin bitkin hali beni üzmüştü. Onun için aklımca çiçekleri konuşturuyordum.

Sırayla bütün çiçeklere su vermiye başladım. Fakat hepsi «Bana az döktün biraz daha» diyordu. En köşede kocaman bir sardunya saksısı duruyordu. Sardunyayı eskiden beri sevmediğimden mi nedir çiçek «Biraz elini çabuk tut susuzluktan ölüyorum» diye bana çıkıştı. Karanfil ile mercan sabırla sıranın kendilerine gelmesini bekliyorlardı. Duvarın dibinde bir sarmaşık vardı. Bu çiçeği ben pek severdim. Tüy gibi yaprakları hafif rüzgârda sallanıyor, sanki beni selâmlıyordu. Kırmızı, kırmızı ve minicik çiçekler açan bu sarmaşığın adını biz yıldız koymuştuk. Yanındaki çiçeği kucaklar gibi bir hali vardı. Gözüme mavi iliştı. Diğer çiçekler sulandıktan sonra biraz dirildikleri halde maviş hâlâ hayata küsmüş gibiydi. Yanına yaklaşınca: «Solucan var! Solucan var» diye inlediğini duydum. Hemen bir çomak alıp dibini eşeledim. Hakikaten ufak bir solucan buldum. Mavişin solgun hali beni solucandan şüphelendirmişti. Bu şüpheyi çiçekten çıkan bir ses olarak duymuştum. Zambağın tozlu yaprakları dikkatimi çekti. Çiçekler çok pisti. Bunları yıkamaya karar verdim.

Biraz sonra ben içeri girerken bütün çiçekler pırıl pırıl yaprakları ile bana el sallıyor, gülümsiyerek iyi akşamlar diliyorlardı.

S. Güngör

KARINCA

Bir karınca uyuyormuş
Toprağın altında
Uykusu bitmiş birgün
Kardeşleri daha uyuyorlarmış
Ama onun canı
Sokağa çıkmak istiyormuş.
Bir de bakmış ki kapı kapalı
O gene usulca açıp çıkmış
Bir de bakmış her taraf beyaz
Orada bir beyaz adam duruyormuş,
Daha evvel hiç öyle bir adam
Görmemişmiş karınca
Merak etmiş
Başlamış onun üstüne çıkmaya.
Adamın üzerinde rahat yürüyememiş
«Allah, Allah!» demiş
«Bu ne böyle?»
«Ayaklarım üşüyor,»
«Adamın içine gömülüyor»
«Bunu kardeşlerime anlatayım,» demiş
Ama yuvasına gidememiş
Soğuktan donup ölüvermiş
Kardan adam gören ilk karınca
O olmuş amma
Bunu öteki karıncalar hiç bilememiş.
Bu zavallı karıncacağıza da
Çok yazık olmuş.

İdil ÖZERDEM

SAHTE PARA

S. Türkis NOYAN

İsmail efendi yeni bakkal dükkânını açalı henüz bir ay olmuştu. Duvarlarda sıra sıra rafları, geniş, düzgün, mermer kaplı tezgâhları, cam kapaklı tahta erzak kutularını yaptırmak için bir sürü masrafa girmiş, hattâ camcıya, marangoza biraz da borçlanmıştı. Fakat pırıl pırıl vitrini, gıcır gıcır yağlı boya raflariyle dükkân, çarşı içinde herkesin dikkatini üzerine çekecek kadar şık ve güzel olmuştu. Şimdi amacı, iyi satış yaparak masrafları çıkarmak, bir an evvel borçları ödemekti.

İsmail efendi, her fırsatta kalemini ele alıyor, hesap defterinin başına geçiyor, alacakları, verecekleri, geliri, gideri gözden geçirerek durumu inceliyor ve meteliği hesap ediyordu. Bütün ev halkına her fırsatta: «Aman çocuklar, tutumlu olun, hiçbir şey ziyan etmeyin, parayı idareli harcayın, şu dükkânı bir an evvel borçtan kurtaralım, masraflarımızı çıkaralım,» diyordu.

Günün birinde gene kasasının başına geçmiş, parasını hesabederken, birden gözleri fal taşı gibi açıldı. Eline aldığı bir 100 liralık dikkatini çekmişti, çünkü bir köşesi hafif kırmızımtrak renkteydi. Geçenlerde de gazetede şöyle bir yazı okumuştu: «Son zamanlarda piyasaya çok miktarda sahte banknot sürülmüştür. Bu kâğıt paraların özelliği, bir köşelerinin kırmızıya çalar renkte oluşudur. Vatandaşların para alış verişinde dikkatli olmaları ve kendilerine böyle bir kâğıt para verildiği takdirde en yakın polis merkezine başvurmaları rica olunur.»

İsmail efendi birden sapsarı kesildi. Kendi kendine: «Eyvah!» diye söylendi. «Ben bu parayı nasıl farkına varmadan almışım? Kimin verdiğini de hiç hatırlamıyorum. Şimdi bunu polise götürsem, tabiî elimden alırlar, tahkikat açarlar, hem paramdan olurum, hem de başım derde girer. İyisi mi, ben de onu başka birisine vermenin çaresine bakayım.»

İsmail efendinin huzuru kaçmıştı. Bir an evvel sahte paradan kurtulmak istiyor, «birisi gelse de çokça öteberi alsa ve bir 500 liralık bozdurmak zorunda kalsa, ben de paranın üstünü verirken sahte yüzlüğü onun eline sıkıştırıversem» diye sabırsızlıkla bekliyordu. Fakat aksilik bu ya, bütün satışlar 50 lirayı geçmiyordu. Vakit öğleye yaklaşıyordu ki, dükkânın kapısı açıldı ve içeri Marangoz Yaşar Usta girdi. «Merhaba İsmail efendi, ne var ne yok?» diye selâm verip hal hatır sorduktan sonra, öğle paydosunda karnını doyurmak için ekmek, peynir ve helva istedi. İsmail Efendi onun yiyeceklerini paketlerken birden aklına bir fikir geldi. Sahte paradan kurtulmanın yolunu bulmuştu. «Yaşar Usta,» diye konuştu. «Dükkânıma yaptığın raf ve tezgâhlardan sana daha biraz borcum kalmıştı. Onu ödemek istiyorum. Allah razı olsun, beni şimdiye kadar hiç sıkıştırmadın. Ben de senin iyiliğine karşılık, seni fazla bekletmek istemem. Al şu 300 lirayı, seninle hesabımız tamam olsun.» Böyle söyliyerek sahte banknotu iki hakikî yüzlüğün arasına yerleştirdi ve marangoza uzattı. Yaşar Usta, hiç ummadığı bir zamanda para almanın sevinciyle, banknotları fazla incelemeden cüzdanına yerleştirdi. «Sağol, İsmail Efendi,» dedi. «Doğrusu bu para tam zamanında yetişti. Ben de evimi biraz tamir edeyim demiştim, ama malzeme alacak param yoktu. Şimdi hemen gidip nalburdan çimento, kireç ve boya alayım da yarından tezi yok işe başlıyayım.»

Yaşar Usta sevinçle dışarı çıkıp nalbura yollanırken, İsmail efendi de rahat bir nefes alarak ellerini oğuşturdu. Ohh, sahte parayı başından defetmişti...

Fakat aradan çok geçmeden Yaşar Usta gene bakkal dükkânının kapısında belirdi. İsmail efendi: «Eyvah, yoksa paranın foyası

meydana mı çıktı acaba?» diye, düşünerek bir an heyecanlandıysa da, marangozun gülen gözleri onun endişesini hemen dağıttı. Yaşar Usta: «Senin bana bugün verdiğin parada bir uğur var galiba,» diye anlattı. «Demin evimin tamiri için gerekli malzemeyi almak üzere nalbura gittim. Meğer o da bana bazı eşyalar ısmarlıyacakmış, sonra hesaplaşırız diye benden para almadı. Gördün mü, senin sayende hem yeni bir iş almış oldum hem de para bana kaldı. Ben de bari eve biraz toptan erzak alayım da, hanım ikide bir çarşıya inip öteberi yüklenmek zorunda kalmasın.»

Yaşar Usta evine pirinç, şeker, un, yağ ve kuru sebzeler aldı, hesap yüz liradan fazla tutuyordu. Yaşar Usta parayı ödemek için cüzdanından iki tane yüzlük çıkardı ve kasanın önüne bıraktı. İsmail efendi paraya bir göz atınca, banknotların bir tanesinin gene o köşesi kırmızılı sahte para olduğunu farketti. Kendi kendine: «Taş çatlasa bu parayı almam,» diye düşündü, fakat Yaşar Ustaya gerçeği de söyliyemezdi, çünkü o zaman az önce kendisinin marangozu aldatmak ve ona sahte para vermek istediği meydana çıkacak, suçlu duruma düşecekti. Parayı almamak için başka bir bahane bulmalıydı. Bereket versin hemen aklına bir çare geldi. Parayı çabucak toparlayıp tekrar geri verdi ve şöyle konuştu: «Yaşar Usta, biraz evvel dükkânda bir dolaba daha ihtiyacım olduğunu farkettim ve sana onu da yaptırmağa karar verdim. Şimdi senden bu parayı almıyayım da sen dolabı yapıp teslim ettikten sonra hesap görürüz.»

Yaşar Usta: «Allah Allah!» dedi, «bugün ben bir piyango bileti alsam iyi olacak galiba. Kısmetim pek açık...» Sonra paraları gene cebine yerleştirerek yapacağı dolabın ölçülerini aldı ve dükkândan çıktı.

İsmail efendi bu sefer de sahte paradan kurtulduğuna sevinmişti ama bir yandan da lüzumsuz bir masrafa girdiği için kızıyordu. 100 lira ziyan etmekten korkarken şimdi yüz liradan fazla ziyan etmişti. İsmail efendi bu mesele üzerinde düşündükçe keyfi kaçıyordu. Sinirlerinin bozukluğundan haksız yere çırağını tersledi, alış verişe gelen birkaç müşteriye aksi davrandı, fakat zamanla olaylar tesirini kaybetmeye başladı ve gene biraz yüzü güldü.

Akşama doğru Manifaturacı Kâzım bey dükkâna uğradı. Elinde kocaman bir liste vardı; «İsmail efendi, şu listede yazılı olanları çırağınla bizim eve gönderiver,» dedi. «Cumartesi günü bizde ziyafet var, hanım daha şimdiden hazırlık yapıyor. Kaç para tutuyorsa hemen hesapla da parasını şimdi ödiyeyim.»

İsmail efendi listede yazılı erzakın hesabını yaparken, gevezeliği ile meşhur Kâzım bey de durmadan konuşuyordu. Bir aralık: «Neyse, bugün bizim işler iyi gitti, epeyi mal sattım,» dedi. «Az önce Marangoz Yaşar Usta mağazaya geldi, karısına çocuklarına bir sürü kumaş ve evine de perdelik ve döşemelik aldı. Herhalde o da bu sıralarda iyi para kazanmış olmalı ki hepsini peşin olarak ödedi.»

Bu sırada İsmail efendi hesapları tamamlamıştı. Faturayı Kâzım beye uzatarak : «62 lira 58 kuruş,» dedi. Kâzım bey hemen elini cüzdanına attı ve bir 100 liralık çıkartarak tezgâhın üzerine koydu. «Bu zamanda da paranın hiç bereketi yok,» diye söylendi. «İşte biraz evvel Yaşar Ustadan kazandığım paranın bir kısmını harcadım gitti bile.» İsmail efendi tezgâhın üzerindeki parayı görünce az kalsın düşüp bayılacaktı. Banknotun bir köşesi hafif kırmızımtrak renkteydi. Demek sahte para gene dönüp dolaşıp kendisine gelmişti! «Bu işte şeytanın parmağı var,» diye düşündü, ama hiçbir şey belli etmeden parayı kasasına koyup üstünü Kâzım beye verdi. Artık ne yapsa, bu sahte paradan kurtulamıyacağını anlamıştı. En iyisi, bir daha onu başkalarına vermeye kalkışmayıp doğruca polise teslim etmekti. Kâzım bey dükkândan çıkar çıkmaz, İsmail efendi polis merkezinin yolunu tuttu. Komiser parayı iyice gözden geçirdi, büyüteçle her tarafını inceledi, sonra İsmail efendiye geri verdi.

Gülümsiyerek: «Buraya kadar zahmet ettiğiniz için teşekkür ederiz» dedi. «Fakat bu para sahte değildir. İçiniz rahat olsun. Köşesinde gördüğünüz kırmızılık sizi yanıltmış. Herhalde bu parayı elleyen bir kimse daha evvel kırmızı boyalı bir şeye dokunmuş olmalı, meselâ kırmızı mürekkeple yazı yazmış veya kırmızı bir kalem yontmuş olabilir. Para o yüzden boyanmış. Onu güle güle harcayın.»

İsmail efendi şaşkınlığından ne söyleyeceğini bilemedi, sonra birden aklı başına geldi; «Sahi, öyle ya,» dedi, «Bu sabah bir müşteriye kırmızı biber satarken bir kısmı tezgâhın üzerine döküldü ben de elimle topladım. Onun arkasından da kasadaki paraları saydım. Demek bu yüz liralığın köşesi o zaman boyanmış!» Az sonra İsmail efendi tekrar dükkânına dönüyordu. Kendi kendine: «Bugün az sıkıntı çekmedim doğrusu,» diye söyledi. «Ama kabahat bende, sahte parayı doğruca polise teslim edecek yerde başkalarına yutturmaya kalkıştım. Sonra da başkalarına kazdığım kuyuya kendim düştüm. Boş yere çektiğim heyecandan başka bir de lüzumsuz bir masrafa girdim. Bu da benim cezam olsun.»

Gülümseyerek dükkânların önünden geçti. Şimdi artık ne kendine ne de komşularına kızmıyordu. Düşündü: «Sokakta rahat, neşeli insanlar gördükçe onların dürüst insanlar olduklarını düşüneceğim artık. Bak, ufak bir yutturmaca insanı ne kadar kaygılı, sinirli yapıyor!»

FIRTINA!

ALTAN'la Ömer o gün sevinçlerinden yerlerinde duramıyorlardı. Nasıl uçmasınlar ki! Erdeğe gidiyorlardı. Yarım saat sonra Tophane'den kalkan vapurda olacaklardı. Amcalarının Erdek'de yazlık bir evi vardı. Çocukların okuldaki parlak başarılarına karşılık, o da onları evine davet etmişti. İki ay kadar kalacaklardı orada. Çocuklar yeni yeni yerler görme ve uzun bir yolculuğa çıkmanın verdiği tatlı heyecan içindeydiler. Babaları yazın cumartesileri yazıhanesine gitmezdi. Her hafta cuma gecesi gelip pazar akşamı yine İstanbul'a dönecekti.

Altan onbirini yeni doldurmuştu. Balıkçılığa çok meraklıydı. Ailede ona balıkçılık uzmanı derlerdi. Gerçekten bu sıfatı hak etmişti çocuk. Yıllardır balıkçılığa ait kitaplar, dergiler, makaleler okurdu. Son derece düzenli bir şekilde çalışıyordu bu konuda. Kitaplardan çıkardığı bilgileri fişlere yazıp bir çekmeceye harf sırasına göre dizmişti. Kesebildiği yazıları da dosyalara koyuyordu. Arada sırada tatbikata da giderdi. En iyi olta yemlerini, ne cins balıkların nerelerde ne zaman en bol olduğunu, her birinin özelliklerini yıllarca denizde haşır neşir olmuş deniz kurtları gibi bilirdi.

Kardeşi Ömer daha on yaşına yeni basmıştı. Onu ilgilendiren de bambaşka bir şeydi. Havanın nasıl olacağını önceden haber verirdi. Dedikleri çoğunlukla doğru çıkardı. Termometreler, barometrelere ait her şeyi en ince noktalarına varıncaya kadar bilirdi. Onun da bu konudaki dosyası hayli zengindi.

Erdeğe pazar sabahı vardılar. Biraz yerleşip dinlendikten sonra soluğu deniz kıyısında aldılar. Sandala atladılar, kıyıdan epeyce uzaklaşmışlardı. Balık tutmağa başladılar. Saat dörde doğru Ömer «Dönsek iyi olacak» dedi. «Az sonra öyle bir yağmur boşanacak ki!»

«Durup dururken bu da nereden aklına esti? Hava tahmin raporlarını da geçtin kardeşim. Dün akşam radyo bu bölgede havanın kapalı ve rüzgârlı olacağını söylemişti. Şuraya bak! Gök yüzü pırıl pırıl, ömrümde bu kadar sakin hava da görmedim diyebilirim.»

«Öyle söyleme, Marmara bölgesinde hava şartları çok çabuk değişir. Doğru tahmin yapmak zordur bu yüzden.»

Bu sırada Altanın oltası dibe doğru çekilmeğe başladı. Çocuklar balığı yakalamak için yarım saatten fazla uğraştılar. Çok dalmışlardı. Yağmur, fırtına hattâ kıyıdan hayli uzaklarda oldukları bile çoktan akıllarından çıkmıştı.

Bir ara Ömer doğruldu. Etrafı dinledi. «Gök gürledi değil mi? Sen de duydun» Gökyüzünün kuzey ucu koyu

renkli kalın kocaman bulutlarla kapanıvermişti. İnce ışıklı bir çizgi karanlığı kısa bir süre aydınlattı. Zikzaklar çizerek kayboldu.

«Hakkın varmış Ömer» dedi Altan, «Şimdi yağmura fırtınaya yakalanmadan dönmeğe bakmalı.»

Kıyıdan eve gelinceye kadar bir az ıslandılar. İçeri girer girmez yağmur bardaktan boşanırcasına yağmaya başladı. Rüzgâr da çok hızlanmıştı.

Anne,

«Çocuklar, babanızı merak ettim» dedi. «Motörle civar adalardan birine gitmişti de.»

«Üzülme anne» dedi Ömer. «Bu fırtına çok sürmez birazdan diner. Bu mevsimde daha şiddetli fırtınalar da olabilir.» Altan kardeşinin bilgiçlik taslamasına kızmıştı. Şöyle bir tepeden tırnağa süzdü ve balkona çıktı. Az sonra Ömer «Anne müjde babam geliyor» diye seslenıyordu.

Aradan bir hafta kadar geçmişti. Her gün balığa çıkmaktan bıkmışlardı. Değişiklik olsun diye bir sabah da etrafı dolaşmayı kararlaştırdılar. Kıyıdan dar bir yol kayalıklara doğru uzuyordu. İlerleyince bir mağaraya çıktılar. İçerisini gözden geçirmeye koyuldular.

Ömer etrafına iyice bakındıktan sonra «Burası âni sağnaklardan korunmağa çok elverişli. Biliyor musun insan bu aylarda her an şiddetli fırtına ve sağnaklara yakalanabilir. Her zaman hazırlıklı olmak lâzım.»

«En iyisi gelmeden haber versin» diye gülümsedi, Altan. O yaz çok iyi gitti. Çocuklar unutamıyacakları güzel günler yaşadılar. Ağustosun sonlarına doğru bir gün denize gitmeğe hazırlanıyorlardı. Ömer birden torbasını yere bırakıp,

«Dur» dedi. «Şu barometreye bir bakayım» içeri girdi. Az sonra dışarı çıkıp, «Yağmur, fırtına var» dedi. «Hava bozmadan birkaç defa dalabiliriz belki.»

«Bıktım senin yağmurlarından, fırtınalarından. Bırak bunları bir yana, haydi gel gidelim artık.»

Denizde çok güzel eğleniyorlardı. Bir ara Ömer başını gökyüzüne kaldırdı.

«Altan» dedi «şu bulutlar hiç hoşuma gitmedi. Eve dönsek iyi olacak galiba» Altan da bir güzel azarladı onu.

Az sonra ortalık gece gibi kararıverdi Kuvvetli bir rüzgâr iri buz taneciklerini oraya, buraya savurmağa başladı. Kıyıda toplanan topluluk ne yapacağını şaşırıp kalmıştı. Sığınacak bir yer araştırıyorlardı.

Ömer hemen atıldı:

«Gelin. Ben çok güzel bir yer biliyorum. Yalnız biraz koşmamız gerekecek.»

Altanla, Ömer önlerine düştüler. Mağaraya girdiklerinde dolu taneleri hayli irileşmiş, rüzgârın da şiddeti hayli artmıştı. Kayalar üstünde garip çıtırtılar çıkarıyordu buz parçacıkları. Hiç kimsede çıt yoktu. Sessiz, sessiz durmuş dışarıya bakıyorlardı. Nihayet Ömer bir iki defa öksürüp,

«Çok sürmez» dedi. «Şimdi diner kasırga geçti bile.»

Dışarı çıktıklarında karşılaştıkları manzara korkunçtu. Ağaçlar, kökünden sökülmüş çalılar, yapraklar birbirine karışmıştı. Yol üstünde rastladıkları kulübelerin, ahırların çoğunun damları uçmuş, evlerin camları, kiremitleri kırılmıştı.

Çocuklar ufak toplulluktan ayrılıp koşar adımlarla evin yolunu tuttular. Evde de birkaç cam kırılmıştı. Anne onları çok merak etmişti.

Altan bir solukta Ömerin buluşunu anlattı ona. Artık kardeşinin bu alandaki ustalığına iyice inanmıştı.

Ömer içeri girer girmez doğruca barometresinin başına koşmuştu.

«Ne dersin hava nasıl olacak?» diye sordu Altan. Bu defa ciddiydi.

Ömer gülerek:

«Açık sakin» dedi. «Kıyıdan istediğin kadar uzaklaşabilirsin...»

AH BU KÜÇÜK TEMBEL KOCAOĞLANLAR!...

ANA ayı bir yaz sabahı erkenden ikiz yavrularını peşine katıp ırmağın yolunu tuttu. İlk defa inden o kadar açılıyorlardı.

Ana, yavrularına unutmamaları gereken şeyleri tembihliyordu :

«Gözünüzü dört açın çocuklar! Zira bugün şimdiye kadar öğrettiklerimin önemlisinde sıra. Balık avlanmasını göstereceğim. Dediğim gibi çok, çok dikkat etmeniz gerekiyor. Yoksa ilerde aç kalma tehlikesiyle karşılaşmak da var. O zaman da size ben yiyecek bulacak değilim ya! Eğer şimdiden kendi kendinize karnınızı doyurmasını öğrenemezseniz sonra çok güçlük çekersiniz.»

İkizlerden birinin adı Kocaoğlan, ötekininki de Küçükhanım'dı.

Kocaoğlan annesinin bu sözlerine pek önem vermedi.

«Hıh!» dedi. «Aptal balıkları kim olsa yakalar. Bu kadar büyütmeye değmez, doğrusu.»

«Pekalâ» dedi anne. «Dediğin gibi olsun bay Çokbilmiş. Biz senin yakaladığın balıklara elimizi bile sürmiyelim. Ama sen de bizimkilere ortak olmıyacaksın. Nasıl, kabul mü ?»

«Benim kimseye ihtiyacım yok. Ne sandınız. Ben karnımı doyurmasını bilirim» dedi Kocaoğlan.

Kızkardeşi:

«Saçmalama» dedi. «Ben ömrümde senin kadar çok yiyenini görmedim. Koskocaman bir fil yesen, yine de açım dersin.»

Kocaoğlan çiğli ıslak yapraklar üstüne ön ayaklarını koyup bir takla attı. Ayağa kalktıktan sonra kardeşine cevap verdi:

«Annemle sen anlamazsın» dedi. «Ben erkeğim. Kızlardan hem daha güçlü kuvvetliyim, hem de daha akıllı. Bizler çok iş yaparız, çok da yeriz.»

Ayaklarını sürüye sürüye böğürtlenlere doğru yürüdü.

Sonra kendi kendine söylendi :

«İşte anneler böyledir. Durmadan akıl öğretirler. Oysa erkek çocuklar ne yapacaklarını pekalâ bilirler. Ama anneler anlamak bile istemezler bunu.»

Sonra tekrar yerine uzandı ve gözlerini yumdu.

Ana kız sığ bir yerin üstündeki çıkıntıya yerleştiler. Ana, tam kayanın gölgesinin düştüğü yere usulca elini daldırdı. Kızına,

«Haydi sen de benim gibi yap. Balık gelince avucunu kapa, hızla yukarı çek. İşte böyle!» Ana pençesini açınca balık kendini otların üstüne fırlattı.

Yavru pek kolay sanmıştı bu işi ama, başarabilmek için hayli uğraştı. Talihleri açıktı bugün. Epeyce balık yakaladılar. Bir yandan da taze balıklarla midelerine ziyafet çekiyorlardı.

Bir ara ana,

«Gel» dedi. «Gidip usulca bakalım. Bizimki ne yapıyor acaba?»

AH BU KÜÇÜK TEMBEL KOCAOĞLANLAR!...

ANA ayı bir yaz sabahı erkenden ikiz yavrularını peşine katıp ırmağın yolunu tuttu. İlk defa inden o kadar açılıyorlardı.

Ana, yavrularına unutmamaları gereken şeyleri tembihliyordu :

«Gözünüzü dört açın çocuklar! Zira bugün şimdiye kadar öğrettiklerimin önemlisinde sıra. Balık avlanmasını göstereceğim. Dediğim gibi çok, çok dikkat etmeniz gerekiyor. Yoksa ilerde aç kalma tehlikesiyle karşılaşmak da var. O zaman da size ben yiyecek bulacak değilim ya! Eğer şimdiden kendi kendinize karnınızı doyurmasını öğrenemezseniz sonra çok güçlük çekersiniz.»

İkizlerden birinin adı Kocaoğlan, ötekininki de Küçükhanım'dı.

Kocaoğlan annesinin bu sözlerine pek önem vermedi.

«Hıh!» dedi. «Aptal balıkları kim olsa yakalar. Bu kadar büyütmeye değmez, doğrusu.»

«Pekalâ» dedi anne. «Dediğin gibi olsun bay Çokbilmiş. Biz senin yakaladığın balıklara elimizi bile sürmiyelim. Ama sen de bizimkilere ortak olmıyacaksın. Nasıl, kabul mü ?»

«Benim kimseye ihtiyacım yok. Ne sandınız. Ben karnımı doyurmasını bilirim» dedi Kocaoğlan.

Kızkardeşi:

«Saçmalama» dedi. «Ben ömrümde senin kadar çok yiyenini görmedim. Koskocaman bir fil yesen, yine de açım dersin.»

Kocaoğlan çiğli ıslak yapraklar üstüne ön ayaklarını koyup bir takla attı. Ayağa kalktıktan sonra kardeşine cevap verdi:

«Annemle sen anlamazsın» dedi. «Ben erkeğim. Kızlardan hem daha güçlü kuvvetliyim, hem de daha akıllı. Bizler çok iş yaparız, çok da yeriz.»

Ayaklarını sürüye sürüye böğürtlenlere doğru yürüdü.

Sonra kendi kendine söylendi :

«İşte anneler böyledir. Durmadan akıl öğretirler. Oysa erkek çocuklar ne yapacaklarını pekalâ bilirler. Ama anneler anlamak bile istemezler bunu.»

Sonra tekrar yerine uzandı ve gözlerini yumdu.

Ana kız sığ bir yerin üstündeki çıkıntıya yerleştiler. Ana, tam kayanın gölgesinin düştüğü yere usulca elini daldırdı. Kızına,

«Haydi sen de benim gibi yap. Balık gelince avucunu kapa, hızla yukarı çek. İşte böyle!» Ana pençesini açınca balık kendini otların üstüne fırlattı.

Yavru pek kolay sanmıştı bu işi ama, başarabilmek için hayli uğraştı. Talihleri açıktı bugün. Epeyce balık yakaladılar. Bir yandan da taze balıklarla midelerine ziyafet çekiyorlardı.

Bir ara ana,

«Gel» dedi. «Gidip usulca bakalım. Bizimki ne yapıyor acaba?»

Usul, usul gidip Kocaoğlan'ın arkasındaki çalılar arasına saklandılar.

Bu sırada kendini beğenmiş yavru uykudan uyanmıştı. Irmağın kıyısında durmuş, derin gölcüğün tâ dibinde, ağır ağır süzülen bir sazana gözlerini dikmişti.

Ağzı sulanmıştı. Dilini şapırdatarak;

«Oh, oh» dedi. «Tam benim istediğim gibi. Karnım da çok aç.»

Yerden bir yaprak alıp suya attı. Balık yiyecek bir şey sanarak yüzeye çıktı. Ama epeyce ilerdeydi. Kocaoğlancık ön ayağını iyice uzattı. Yetişemedi. Bu defa yarı beline kadar eğildi. Ama Dengesini kaybetmişti. Küüt! diye suya düşüverdi.

Kurtulmak için çabalarken bir yandan da sızlanıp duruyordu. Böyle hiç yoktan soğuk su banyosu pek hoşuna gitmemişti.

Kendini kıyıya attı. Silkelenirken ana kız çalıların arasından çıkıverdi.

Kız annesinin eline sımsıkı yapışarak;

«Çok saygısız. Hiç söz dinlemiyor, fena çocuk bu» diye söylendi.

Anne:

«Sen üzülme yavrum,» dedi. «Çok geçmeden dersini alacak!»

Kocaoğlan bir böcek bulmuştu. Boyun tüylerini kabartmış, kızgın kızgın homurdanıyor bir yandan da minik hayvanı burnuyla dürtükleyip duruyordu. Böcek onun bir yavru ayı olduğunu görünce, burnunun ucunu ısırıp bir taşın altına giriverdi.

«Ayy, ayy, ayy!» diye bağıra bağıra burnunu oğuşturmaya başladı.

Acısını unutunca, çam ağaçları arasına daldı. Yürüdü, yürüdü, yürüdü. Taa ırmağa varıncaya kadar.

Kocaoğlan gölgelik kıyıda iki yana sallana sallana yürüyordu. Epeyce ilerledi. Nehir yatağının en derin olduğu yere gelmişti artık. Dipte yuvarlana yuvarlana pürüzleri kaybolmuş, yumurta iriliğinde düzgün kahverengi çakıllar görünüyordu.

Gelirken hayli yorulmuştu. İlkin biraz kestirmenin daha iyi olacağını düşünerek otların üstüne uzandı, çok geçmeden derin bir uykuya daldı.

Bir ara kulağına bir ses geldi. Annesi, «Kocaoğlan, kocaoğlan. Gel buraya. Balık tutmasını göstereyim sana» diye sesleniyordu.

Kocaoğlan homurdandı:

«Ben kendim tutarım. Bu kadar gürültüde balık mı avlanır. Hepsi kaçtı.»

İkisi de kurnaz kurnaz gülüyorlardı. Bir ara kızkardeşi:

«Kimbilir belki de haklısın» dedi. «Erkek çocuklar kızlardan hem daha çok akıllıdır, hem de daha güçlü kuvvetlidir. Ama ortada bir gerçek var: Taze balıkla karnımı tıka basa doyurdum. Üstelik de üstüm başım kupkuru.»

O gece Kocaoğlancık aç yattı. Hem de ilk defa yalnız olarak. Ormanda kimse ıslak bir ayıyı yanına almak istemiyordu. Hattâ kendi anası bile.

O gün başından geçenler iyi bir ders oldu. Ertesi sabah hemen annesinden, kardeşinden özür diledi. Bir daha da büyüklerinin sözünden hiç çıkmadı.

SAYILARLA OYUNLAR

1. Birbiri ardınca gelen öyle dört tek sayı bulun ki bunların da toplamı 80 olsun.

2. Birbirleriyle çarpıldığında ve toplandığında aynı sonucu veren üç sayı nedir?

3. Hangi dört tek sayının toplamı 14 eder?

4. Bir arkadaşınız herhangi bir kitabın bir sayfasından bir kelime seçsin. Bazı sorularınızı cevaplandırırsa o kelimeyi bulacağınızı söyleyin ona. Hem de kolayca. Nasıl mı? Şimdi dikkat edin öyleyse!

Arkadaşınız kelimenin bulunduğu sayfanın numarasını 2 yle, sonra sonucu 5 le çarpıp çıkana 20 katsın. Buna kelimenin bulunduğu satırın sayısını eklesin. Çıkanı 5 le toplasın, bunu da 10 la çarpsın. Şimdi, tuttuğu kelimenin satırda kaçıncı kelime olduğunu sayıp bunu da az önce elde ettiği toplama eklesin ve sonucu size söylesin.

Artık bütün iş size kaldı. Hemen verdiği sayıdan, aklınızdan 250 çıkarın. Anahtarı elde ettiniz. Kitabı açıp arkadaşınızın tuttuğu kelimeyi elinizle koymuş gibi bulabilirsiniz.

Örnek:

Arkadaşınız 124 üncü sayfanın 1 nci satırından 7 nci kelimeyi seçmiş olsun. Gelelim bunu nasıl bulacağınıza:

$124 \times 2 = 248$

$248 \times 5 = 1240 + 20 = 1260$

$1260 + 1 = 1261 + 5 = 1266$

$1266 \times 10 = 12260 + 7 = 12267$

$12267 - 250 = 12417$

Sonuç 12417 çıktığına göre arkadaşımız 124 üncü sayfanın 1 inci satırının 7 nci kelimesini seçmiştir.

Dikkat: Arkadaşınıza 9 uncu satırdan yukarı satır seçmemesini söyleyiniz yoksa hesap yanlış çıkar.

CEVAPLAR

1. 17, 19, 21, 23

2. $1 + 2 + 3 = 6$
$1 \times 2 \times 3 = 6$

3. 11, 7, 1, 7

---

uçuş kolaylıkları sağlanır. Buna en çok motor arızalandığı zaman başvurulur. Yatay olarak ayarlanan pervane kanatları, helikopterin, ağaçtan düşen bir yaprak gibi, yavaş yavaş yere inmesini sağlar.

Helikopterler hız bakımından uçaklarla boy ölçüşemezlerse de bazı üstünlükleri de yok değildir. Bir defa havada hareketsiz durabilirler, dikey olarak inip havalanabilirler, sonra iniş kalkış için özel alanlar istemezler. Avuç içi kadar bir alan bulunsun yeter.

Helikopterlerle sinek kuşlarının uçuşları arasında büyük bir benzerlik görülür. Arılar gibi çiçek özleriyle beslenen bu parlak renkli minik kuşlar, kanatlarını hızla oynatarak havayı aşağı doğru iterler. Böylece kendileri yükselir. Kuşlar âleminde geriye doğru uçabilenler yalnız sinek kuşlarıdır.

Milyonlarca yıl öncesi daha yeryüzünde ne helikopterler, ne de sinek kuşları varken dev yusufçuklar aynı şekilde uçuyorlardı. Yer kürenin geçirdiği uzun evrim sırasında canlı yaratıklar da büyük değişikliklere uğramışlardır. İlk defa uçan hayvanların böcekler olduğu kesin olarak bilinmektedir. Kömür tabakaları arasında kanatlı böcek fosillerine raslanmıştır. Bu kayaların yaşları ise 250 milyon yıldır.

Yusufçukların iki çift kanadı vardır. Her kanada sekiz çift kas kuvvet verir. Özel bir uçuş şekilleri vardır. Bu bakımdan diğer uçucu böceklerden ayrılırlar. Kanatlarını nöbetleşe hareket ettirirler. Yani bir defa bir çifti, daha sonra da ötekini titreştirirler. Kanatlarını istedikleri zaman durdurur, havada hareketsiz kalabilirler, sonra hangi tarafa olursa olsun hızla ileri fırlıyabilirler. Helikopterler gibi. Daha doğrusu helikopterler, Yusufçuklar gibi havada durur, istenilen yönde ileri atılabilirler.

Hayvanlar Nasıl Solunum Yaparlar?

HAYVANLAR vücutlarına gereken oksijeni türlü türlü yollardan sağlarlar. Bazılarının nefes alıp vermesi bizimkine hiç benzemez.

Şimdi hayvanlar âlemine bir göz atarak dikkati çeken solunum örneklerini görelim.

Çoğu sularda yaşıyan, vücutlarında solunum, sindirim, hareket organları gelişmemiş olan tek hücreli canlılar, oksijeni, üstlerini örten ince zar yardımıyla, sudan alırlar. Fakat bu türlü solunum yalnız mikroskopla görülebilen ilkel canlılara özgü bir şey değildir. Bildiğimiz yer solucanları da böyle nefes alırlar.

Tek hücreli ilkel yaratıklardan birkaç basamak ilerde kurbağa, semender gibi vücutlarının gelişmelerini hem karada hem de suda yani çift ortamda, tamamlıyan canlılar bulunur. Bu hayvanların yavruları yumurtadan çıktıklarında, başlarının iki yanında solungaçlar bulunur. Yavrular sudan oksijeni solungaçlarıyla alırlar. Yavru gelişirken solungaçlar da balıklarda olduğu gibi başın iç kısmına geçer. Daha sonra minik yavrular sudan karaya çıkınca, bu solungaçlar da akciğer haline döner ve tıpkı bizim gibi havadan oksijen almağa başlarlar. Ama bir yandan da vücutları ıslakken, derileriyle solunum yapmaya devam ederler.

O halde, gelişmelerini çift ortamda tamamlayan canlılar, erişkin hale gelince vücutlarına gereken oksijeni iki yoldan sağlarlar. Ciğerlerine doldurdukları havanın oksijeni kanlarına geçer. Deri yoluyla solunum özellikle kurbağalar için çok önemlidir. Havalar soğuyunca, göllerin, havuzların bataklıkların diplerindeki çamurlara gömülerek kış uykusuna yatarlar. Bu hareketsiz dinlenme devresinde vücutları için gerekli oksijeni derileriyle sağlarlar.

Balıklar oksijeni sudan alırlar. Ağızlarına aldıkları su, başın iki yanındaki solungaçlar üzerinden geçip solungaç yarıklarından tekrar dışarı çıkar. Solungaçların üstleri ince damar ağlarıyle örtülüdür. Suyun oksijeni bu damarlardan vücudun her tarafına yayılır. Akvaryumdaki suda oksijen tükenince balıklar ölürler. Onun için akvaryumlara, suya oksijen veren bitkiler konulur. Şimdi, o süs gibi duran yeşil akvaryum bitkilerinin asıl sebebini öğrendiniz herhalde.

Böcekler de solunmak için havadan faydalanırlar ama onların solunumu ne kurbağalarınkine, ne de balıklarınkine hiç benzemez. Böceklerde oksijeni vücudun her tarafına götürecek kan damarları yoktur. Üstelik ağız da nefes alıp vermeğe elverişli değildir. Bütün bunların yerine, vücutlarında oksijeni dolaştıran karmaşık bir boru şebekesi bulunur. Bunların uçları gövdenin iki yanındaki deliklere açılır. Temiz hava bu deliklerden girdiği gibi, solunum sırasında meydana gelen pis gazlar da buradan dışarı atılır.

Bu delikleri üstü tüysüz böceklerin, örneğin çekirgelerin gövdelerine, bir büyüteçle bakarak siz de görebilirsiniz.

Anneler Gününde

Şişli 19 Mayıs İlkokulu 3 B sınıfı öğrencileri Anneler Günü münasebetiyle çok güzel bir müsamere verdiler. Öğretmenleri Kadriye Gülay'ın nezaretinde titizlikle hazırladıkları bu müsamerede kardeşlerimiz pek beğenildiler. Yukarıda Şişli 19 Mayıs İlkokulu öğrencilerini öğretmenleri ile bir arada görüyorsunuz.

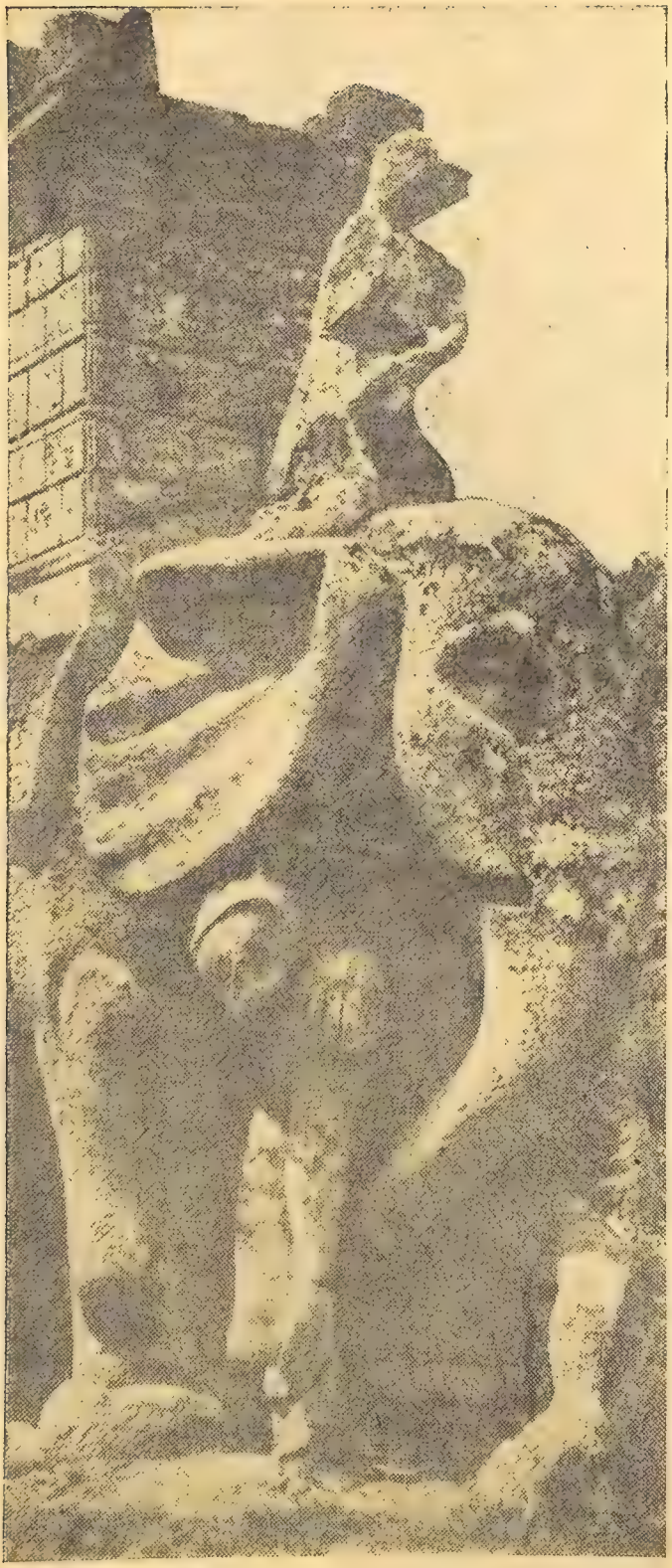

DÜNYANIN EN GARİP HAYVANAT BAHÇESİ

Dünyanın en ilgi çekici hayvanat bahçelerinden biri Orta İtalyada, Viterbo şehrinin aşağı yukarı 30 km. doğusunda bulunmaktadır. Parkın özelliklerinden biri 400 senelik bir geçmişe sahip bulunması, ikincisi de hayvanlarının canlı değil taştan olmasıdır. Burada aslan, fil, kaplumbağa, köpek, balık gibi gerçek varlıkların taş heykelleri yanında, efsane ve masallarda geçen, ejderha gibi hayalî varlıkların da heykellerini görmek mümkündür.

Bu garip hayvanat bahçesi 16 ncı yüzyılda Dük Vicino Orsini tarafından yaptırılmıştır. Dük buraya 500 m. mesafede bulunan ve Bomarzo adı verilen bir tepede kendine bir saray yaptırmıştı. Fakat yüzey şekilleri sarayın etrafını bir park ile çevirmeye elverişli olmadığından, sarayın mimarı olan Vignola, tepenin eteğindeki vâdide bir bahçe düzenlemeyi ve burasını bir yeraltı geçidi vasıtasiyle sarayla birleştirmeyi düşündü. Böylece 1562 senesinde bu hayvanat bahçesi meydana getirildi. Fakat bu park hiç de o devrin modasına uygun değildi. Çünkü Rönesans devrinde bahçeler geometrik şekiller-

de çiçek tarhları, düzgün kesilmiş çitler, biçimli budanmış taflanlar, fıskiyeli havuzlarla süslenirdi. Halbuki aynı devrin eseri olan Bomarzo parkı, hayvan şekli verilmiş büyük kaya parçaları ile insanı hem şaşırtıyor hem de korkutuyordu. Parkın girişinde iki tane iri ayı heykeli bekçi gibi durmaktadır. Birkaç adım ötede üç kafalı bir köpek korkunç dişlerini gösterip herkese hırlıyor gibidir âdeta. Granitten oyulmuş gövdesi yemyeşil bir yosun tabakasiyle kaplanmıştır. Biraz ilerde de dişi bir aslan göze çarpmaktadır. Ön ayakları dört asırlık ömrü zarfında kırılıp parçalandığından artık heybetinden epey kaybetmiştir. Buna karşılık sık yaprakların arasından görünen kocaman, ağzı açık bir balık kafası insanı ürkütür. Birden parkı gezenlerin karşısına iri bir filin heybetli cüssesi dikilir. Bütün heykellerin en az bozulmuş olanı budur. Fil, üzerinde oturmakta olan bir savaşçının emriyle bir düşman askerini hortumiyle sarmış, öldürmek üzeredir. Biraz ilerde gene efsanevî bir varlığa raslanır. Bu, kendisine saldırmakta olan bir aslan ile bir köpeğe karşı kendini savunan korkunç bir ejderha heykelidir. Sık çalıların arasına gizlenmiş bir dev kaplumbağa da bu parkta eksik değildir. Yeşil yosunlar ve sarmaşıklarla kaplı olan kalın kabuğunun üzerinde de narin bir peri oturmaktadır. Zaman zaman bir masallar âlemini andıran bu parkta bu gibi hayvan heykellerinden başka insan heykelleri, büyük taş vazolar, gene taştan oyulmuş kocaman çam kozalakları, ayrıca bir de ejderha ağzı içine gömülmüş kameriye vardır.

YAVRU KARTAL

(Baştarafı S. 18 de)

körleştirmişti. Ama değerli yükünü kıyıya ulaştırmak için alabildiğine uğraşıyordu. Kocaman kanatlar ıslık çalarak havayı yardı ve çağlıyanın üstündeki buluttan kurtuldular. Durmadan alçalıyorlardı. Çağlıyandan uzaklaşmışlardı ama daha ırmağın üstündeydiler. Hayvan son bir gayretle yana atıldı.

İkisi de kumların üstüne yuvarlandılar. Bir süre hareketsiz kaldılar. Sonra kartal usulca kalktı. Geldiği gibi yine ansızın havalandı. Bu sırada delikanlı da dizleri üstünde doğrulmuştu. Yaşlı gözlerle kartalın arkasından bakıyordu. Taa, mor dağların ardında kayboluncaya kadar gözlerini ayıramadı.

RENK VE NEŞE ÜLKESİ İTALYA

(Baştarafı S. 22 de)

de oturanlar yalnız çiçekleri değil güzel olan her şeyi severler. Güzelliğe aşıktır onlar. Rönesans devrinde Cenova körfezindeki Carrara'dan getirilen mermerler dantel gibi işlenip oyularak bugün şehri süsliyen eşsiz heykeller yapılmıştır.

Şehir devletlerinin göz kamaştırıcı zenginliği komşularını İtalya'ya düşman etti. Bu yüzden İtalya sürekli bir savaş meydanı oldu. Ancak yüzyıl önce bir kıralın idaresi altında birleşebilidi. Ülke bir türlü sulha kavuşamıyordu. 1922 de Benito Mussolini adlı bir diktatör idareyi ele aldı. İkinci Dünya Savaşında Mussolini yenildi ve ülke cumhuriyet idaresine kavuştu. Neşeli İtalya halkı oldukça kara ve kötü günler geçirmiştir.

İtalyada bayramlara «festa» denilir. Yazın, hemen hemen her gün bir köyde festa vardır. İtalyanların çoğu katolik olduklarından bu şenliklerin çoğu dinsel bayramlardır.

Fişekler, resmi geçitler, danslar, yarışlar Köy şenliklerinin belli başlı eğlenceleri arasındadır. Halkın en hoşuna giden şey de gezici bir kukla ekibinin köylerine uğramasıdır.

İtalyanlar şarkı söylemek için bayram seyran beklemezler. Şarkı günlük hayatlarının bir parçasıdır. En büyük tenorlardan biri Enrico Caruso'da İtalyandı.

İtalyanlar dertlerinden kurtulmak, ferahlamak, mutluluklarını belirtmek için şarkı söylerler. Postacı mektupları dağıtırken, çiftçi eşek sırtında dağları tepeleri aşarken, çocuklar bisikletleriyle okula giderken, balıkçılar masmavi okyanusa attıkları ağları çekerlerken dudaklarında mutlaka bir melodi fısıldar. Renkli, güneşli İtalya'nın şarkılarında bir kelime çok sık kulağa çarpar: «Bella Güzel!»

Çünkü İtalyanlar her zaman güzelliğe hayrandırlar. Ta eski Roma devrinden beri sanatçılar, devlet adamları, soylu veya halktan insanlar bugün İtalyayı ve bütün dünya müzelerini dolduran sayısız güzellik yaratmışlardır.

HAYVAN DOSTLARI

Nur Çamurdan

Sünniye Siner

Ayten Ertan

Fehmi İlkray

Giray Kasırga

Gönül Yeşilay

Serpil Taner

Füsun Noyan

Gül Çamurdan

Selmin Gürdal

Selda Gürdal

Veciha Öz

Nurdan Yazıcı

Bülent Özcivrit

Günseli Taylan

Füsun Çetiner

Melike Ateşoğlu

Betül Erkaya

Yaşar Eroğlu

AFACANLAR

EN AĞIR HASTALARIMIZ DA BURADA
İLAÇ OLARAK NE VERİYORSUNUZ ?
SÜT ÇİÇEĞİ
KISAMIK
KOCA KULAK
PİRE
AFACANLAR HASTANESİ
GÜRÜLTÜ ETMEYİN!
ÇOK GÜZEL BİR SORU
HEMŞİİREE...
HEMŞİ
FIS. FİS.. FOSS..
ŞİMDİYE KADAR BU YÜZDEN HİÇ BİR HASTAMIZI KAYBETMEDİK!
PASTA

Minik'ler

Çizen: İBR. ERŞARAÇ

Doğan Kardeş Yapı ve Kredi Bankasının bir kültür hizmetidir.